

TURISTASÁGI, FÜRDŐÜGYI és NÉPRAJZI FOLYÓIRAT.

AZ ERDÉLYRÉSZI KÁRPÁT-EGYESÜLET ÉRTESITŐJE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
BEDŐ ALBERT.

Az E. K. E. első tiszteleti tagja.

— Arczkép melléklettel. —

Bedő Albert volt alakuló gyűlésünkör a m. kir. földmivelésügyi miniszter képviselője és mint ilyen élénk részt vett a gyűlést megelőző előkészítő tanácskozásokban, több pontra vonatkozólag javasolván olyan módosításokat, melyek a gyakorlati életben immár hasznosan beváltak.

Az az érdeklődés, melylyel kezdettől fogva ifju egyesületünk iránt viseltetett; az a támogatás, melyben hatáskörében ügyeinket részesítette; az a jóindulat, melylyel minden téren elhalmozott: mindinkább megokolttá tette az alakuló gyűlés határozatát, mely szerint *ő választott meg első tiszteleti tagnak*. Nincs jobb, önzetlenebb barátja az egyesületnek nálanál. Zajtalanul, csendesen, fel-

tűnés nélkül látja el ügyeinket és sokszor csak akkor vesszük észre, hogy elintézve van, mikor már élvezni kezdjük támogatásának eredményét. Különösen a menedékházak építésénél élvezzük jóakarátát és e tekintetben nagyon sokszor lesz még szükségünk bölcs tapasztalataira és utmutatásaira. Azt felesleges is felemlitenünk, hogy már hivatalos állásánál fogva is egyike legkiválóbb turistáinknak.

Életrajzi adataiból közöljük, hogy a mi országrészünk szülötte, itt születvén a természeti szépségekben gyönyörű Háromszékvármegyében, Sepsi-Kálnokon, 1831-ben. Atyja unit. lelkész volt. Tanult a székely-kereszturi és kolozsvári főiskolákban, utóbbi helyen jogot is végzett. A szabadságharcz után beiratkozott a selmeczi erdészeti akadémiára, hol szorgalma, értelmessége, feltűnő írói és előadói képességei elismerést vívtak ki számára. Később erdőgyakornok lett és azután megválasztották a *Magyar országos erdészeti egyesület* titkárának, melynek valódi megteremtője ő volt.

1868-tól kezdve államszolgálatba lépett és képességei gyors előmenetelt vívtak ki számára, úgy, hogy már 1877-ben főerdőmester és 1880-ban országos főerdőmester és miniszteri tanácsos lett, a mely ranggal az államerdészetnek máig is lankadatlan munkássággal élén áll.

Irodalmi működése az erdőszet körében mozog és valósággal irányt jelölő. Hires munkája: *A magyar állam erdőségeinek gazdasági és kereskedelmi leírása*, mely magyar, német és francia nyelven jelent meg. Szintén hasznos műve az *Erdőőr* című munka, mely az erdőőri szakoktatás egyetlen tankönyve és már 6-ik kiadást ért. Kézdetttől fogva egyik főmunkatársa és már rég óta szerkesztője az *Erdészeti Lapok*-nak, melyet magyar szellemben, kiváló gonddal és szakértelemmel szerkeszt és első rangú irodalmi becsű szaklappá emelt. A Magyar Tудо-

mányos Akadémia már 1880-ban megválasztotta levelező tagjává és más részről is egész sorát bírja a különböző és legmagasabb kitüntetéseknek. Kétszer érte a legmagasabb elismerés nyilvánítása, a Lipótrend és vaskoronarend stb. Ujabban a kolozsvári fakereskedő részvénytársaság választotta meg elnökévé, hogy kicsi országrészünket a közel állott pénzügyi válságtól e részvénytársaság bonyolódott ügyeinek rendezésével megmentse. Ebben a minőségben most még gyakrabban keresi fel országrészünket és hisszük, hogy mi is, egyesületünk körében minél többször hallgathatjuk bölcs tapasztalatait és utmutatásait.

ÜDVÖZLET TOROCZKÓNAK.

Irta: *Harmath Lujza.*

Egyik nagy hibám (lehet, hogy van több is), hogy nem tudok konvencióra írni. Lelkemet megragadja egy tárgy és akarva nem akarva tollat kell fognom, hogy gondolataimat rá leheljem a papírra: üres szóbeszéd, mondva csinált lelkesedés, nem az én kenyerem. Vagy lelkesülök tárgyamért és irok szívem szerint keresetlen, egyszerű szavakkal, vagy ha nem lelkesít, hiába biztatás, rábeszélés, képtelen vagyok egy szót papírra vetni.

Tehát nem konvencióból, hanem önként mondok köszönetet még egyszer a kedves, vendégszerető népnek, mely e hó 5-én igaz magyar vendéglátással fogadta az E. K. E. tagjait, kik közel és távol vidékről jöttek el tanúságot teendő, hogy egymás iránt soha sem érdeklődtünk jobban, mint e válságos időben. Közel és távol vidékről eljöttek látni e sziklavölgybe zárt édent, melynek lakói igaz gyermekei a magyar hazának s megérdemlik, hogy azok, kiknek Isten kegyelme a toll hatalmát adta kezökbe, hirt vigyenek róluk a távol világba.

Ahogy Várfalvát elhagyjuk egy csodálatos világ tárul fel szemünk előtt. Az „Aranyos“ parton fut végig az ut, melynek jobbfeleli sziklafalai néha az ég kékjéig merészkednek, a látóhatárt erdős hegyek határolják, a szeszélyes szikla alakok lépten-nyomon megállni készitik a finom érzékkel megáldott utast. A Tartarinók hazája, az egész turista világ vágypontja, Svájc, nem mutathat ennél szebb, festőibb képeket mint Toroczkó vidéke. Ha e csodálatos helyet a Teremtő áldást-

osztó keze nem Magyarország egyik félreeső zugába helyezi, hanem valamely élelmes nemzetet boldogít vele, ma már írásban és képben, ismert, felkarolt turista-félszke lenne a művelt világnak.

De hiában Magyarországnak erdélyi részében vagyunk, melyet nem hogy a külföld ismerne, hanem magyarországi testvéreink is alig vesznek róla tudomást.

Ismeretlen kincs, melynek nagy értékét azok sem ismerik, kiket a Mindenható megáldott vele.

E nagy mulasztást az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület van hivatva helyre hozni.

A nagyra termett buzgalom, melylyel célja felé tör, a legnagyobb reményekre jogosít.

Ma már nem kellenek évtizedek vágyaink elérésére, a gőzerőre helyezett idő pilanatnyi felvételeket tesz a nemzetek életében.

Néha perczek alatt évtizedeket, órák alatt századokat élünk át, a rohamosan haladó kor maga előtt söpri az elavult intézményeket.

Ma már csak addig ismeretlen valami a mig tollra kerül, ma már csak addig fekszik távol tőlünk valami, amíg a villany és gőz nem fut végig rajta.

Ez, az a mi Erdélyt, de főkép e kies paradicsomot ismeretlenné teszi a nagy világ előtt.

Hegyeink telve arannyal, rézzel, vassal, sóval és alig van művelet alatt belőlük valami.

A nagy ipari vállalatok, a külföld versenye lehetetlenné teszik a kézi ipart, hiányos közlekedési viszonyaink megölik a kereskedést, rengeteg gazdagságunk daczára szegényedünk rohamosan.

És ti ország nagyjai, kik dözsöltek a nemzet kincseiben nem halljátok meg a nép jajjait!

Elhagyjátok veszni önvéreteket, elnézitek az idegen faj asszimiláló erejét, eltűritek hazátokban a nyomort.

Nem ismeritek a roppant kincset mit a végzet rátok bízott!

E mostoha bánásmódnak következménye Toroczkó rohamos hanyatlása.

Vasut, gyárok, művelődési eszközök ismeretlen valamik ez elhagyott világban.

Valóságos senki szigete.

Pár évtizeddel ezelőtt a vasipar virágzott, a nép fehér, puha kenyeren élt, ma már szegénységről beszél és barnább a kenyere.

Ősei hitében, szokásaiban, viseletében megmaradva, erős védővázat képez az idegen és fájdalom ellenséges faj ellenében, mely kenyere-

rünket eszi és épen azok nem akarják (vagy nem tudják) felismerni e pont rendkívüli fontosságát, kik arra hivatva vannak.

Vétkes közöny, rosszakarat, vagy tudatlanság a mi e népet hanyatlásában kíséri? . . .

Elég, hogy hanyatlik.

Valjon nem fáj-e ez azoknak, kik kellene, hogy tegyenek róla? . . .

A mi társadalmi uton elérhető azt megteszi az Emke és leánya az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület.

Áldás legyen munkájukra!

De ez nem elég! E népnek vasut és gyárak kellene, hogy ne menjen idegenbe kenyéréért . . .

Az a bizonyos „rendelkezési alap“ talán azt is megengedné, hogy a külföldnek tudtára adassék (olyan nyelven melyet az megért), hogy nekünk is van „Finsterarhorn“-unk „Jungfrau“-nk, ha mindjárt „Székelykő“, „Tilalmas“, „Királykő“ vagy „Ordas“-nak is nevezik. Nekünk is van Svájcunk, ha azt Toroczkonak is nevezik és nekünk is vannak búbajos regékhez kötött természeti csodáink, ha azokat Tordai-hasadék, Detonáta, vagy Kőköznek is nevezik.

A szikla csucsokat történelmi nevezetessépu várromok ékitik, az égbe nyuló hegyet százados erdők borítják, csepkőbarlang tárul fel szikla közepén, távoli látókör a virágzó Aranyosszékkal gyönyörködteti tekintetünket, a hegy alatt futó csermely játszik buvókát, a tul oldalon kerülve újra napfényre, mintha látogatást tenne a gnomok országában, vagy tündéreknek mesélne a külvilágról . . .

És e csoda-helyet egy nép lakja, melyre mindig büszkén mutathatunk, hogy a *mienk*.

Daliás férfiak, karcsu lányok a legfestőibb népviseletben özönlik el az utcákat, ha vendég érkezik és a vendéglátásban nem esik hiba, az igaz magyar sziv mindannyiszor megnyilatkozik bennök.

Mintha egy szép, soha el nem feledhető álom futna el szemem előtt, midőn vissza gondolok e hó 5-ére, midőn az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület és az Emke Tordán időző tagjait e csoda helyre vezették *Velits* Ödön polgármester és *Wolff* Gyula dr. Kárpát-Egyesületi osztálytitkár, bemutatva ezt az elrejtett édent a maga búbajos szépségében.

Látom a szép szavu *Gáll* lelkészt, a daliás *Pálfit*, amint üdvözlök a vendégeket és hallom az iskolás gyermekek éljen szavát, nem mondvá csinált, hanem igaz szivből jövő lelkesedésben.

És újra fenyillik előttem az ős Torotzkay-ház kapuja és újra élvezem azt a kiváló vendégszeretetet, melynek származását a büszke ősök hagyományának nevezem.

És látva mindezeket újra, lelkem eltelik hálával s úgy a magam mint társaim nevében mondok köszönetet még egyszer a távolból!

Áldást kívánok e városra és lakóira, áldást az ős Torotzkay házra!

TURISTASÁG ÉS TUDOMÁNY.

— A tordai Emke emlékkönyvből. —

A mi közönségünk a turistát csak mint különcz hegymászót tekinti, melynek egyedüli célja sportszerűleg mennél több méternyi magasba mászkálni s a kiállott fáradságok után jóízűen enni s nagyokat — — — inni!

Lehet, hogy ebből a fajtából is van, de a dolgot behatóbban és elfogultság nélkül vizsgálva, hamar nyilvánvaló lesz annak céltudatosabb és nemesebb hivatása.

A szenvedélyből eredő hegymászás már nem sport, hanem élvezet, mert honnan ered a nagy gyönyör, melyet élvezünk, midőn magas hegycsúcsokra igyekszünk ziháló mellel? Először is nagy élvezetet nyújt, ha oly üde és éltető levegőt szivhat az ember, melyet a lapályok pora és kipárolgásai meg nem fertőztettek; egészen ujjászületve érzi magát, midőn azt a megifjító légkört élv zheti. Mennél fölebb hágunk, annál ritkább a levegő, mélyebb léleketeket kell vennünk, hogy tüdönket kielégíthessük, a mell kitágul, az idegek megfeszülnek s a lélek felvidul és önértetre ébred. Izmainak ereje és rugalmassága lehetővé teszi, hogy a mélységeket átugorja, hogy a meredek oldalakon magát fenntartsa. Ezer alkalma van meggyőződni, hogy életével játszanék, ha egyensúlyt veszítve lezuhanna, s épen a veszélynek ezen tudata, párosulva az erő és ügyesség kellemes érzetével, megkettőzötti lelkében a biztonság érzetét.

S mily gyönyörrel emlékszik aztán vissza fölmászásának legcsekélyebb körülményére is; a hegyoldalról levált s tompa morajjal lezuhant kődarabra, a gyökérre, melybe kapaszkodott, hogy a meredek sziklafalon felmászhassék, a forrásra, melyből égető szomját oltá, a hómezőre, melyben olykor térdig süppedve oly nehezen haladhatott, s végül a legfelső csucsra, melyről a hegyek, völgyek és síkságok végtelen panorámáját egészen a ködbe vesző látóhatárig áttekinthette! Ha aztán távolról látja meg azt a csucsot, melyet annyi fáradság árán győzött le: gyönyörködve fedezi föl, vagy találgatja szemével az utat, melyen a völgy patakjától, a hótól fehérülő tetőig eljutott. Úgy érzi,

mintha életre emelkedett volna a felhőkig, hogy bizonytságot tegyen akaraterejéről, izmainak rugalmasságáról és kitartásáról.

A hegymászás által nyújtott érzéki élvezet lassanként fokozódva átmegy az ezzel kapcsolatos szellemi gyönyörbe, mely a különböző természeti tüneményeknek véletlen és közvetlen megismerése közben azok valódi okának és eredetének, valamint eredményeinek megfigyelésére ösztönöz.

Színről színre látja az ember a viznek és szélnek kotró munkálkodását, a vízszintes vagy felgyűrött roppant lerakódásokat, szemléli a kemény sziklatömegeket, melyekből e rétegzetek épültek, s ha valamely csucsról széttéekintve maga előtt látja az egész hegyalkotmányt a maga szakadékaival, kidomborodásaival, hómezőivel, erdőségeivel, rétejeivel egyetemben: maga előtt látja azt a muhkát, melyet a geológiai erők évezrek alatt végeztek. Mindezeket szemlélve és figyelemre méltatva, hogyan ne ébredne fel a tudásvágy a *geologia* iránt?!

*

A nap emelkedik, — sugarai melegebben sütik a hegyek és hal-
mok déli lejtőjét és sötét foltok keletkeznek mindenütt, a melyek nap-
ról napra nagyobbodnak; a tavasz első lehellete megrezdül. Mohón
szívja magába a föld a hó olvadásából származó nedvességet. Még el
sem olvadtak azok a hófuvatagok a bokrok között, a hagymás és ki-
telelő növények már a nap elé tárják leveleiket s virágkocsányukat.
A füvek megsárgult szalmája, az őszi vihartól le nem tört tudvák ki-
aszott szürke kórója mögöl elé kacsint az első zöld.

A látszólag kihalt földből növények bujnak elő, rügyek fakadnak
és bimbók feslenek s leirhatlan diszbe öltözik erdő és mező. A napon-
ként szaporodó és végtelenül sokféle virág pompája mind hatalmasabb
varázslattal fogja el lelkünket annyira, hogy utóvégre még a legride-
gebb gigerliben is föllángol a szép iránti hódolat.

Folytonos vándorlásában önkénytelenül megszemléli, hogy a ber-
kek és mezők, erdők és hegyek, rétek és sziklák diszitése nem egy-
hangu hasonlatosság, de bámulatos és egymástól teljesen elütő válto-
zatában bizonyos okozat, bizonyos illetékesség uralma rejlik.

A „művelt“ névre számottartó egyén mérlegelni kezdi tudásának
fogyatékosságát, s fölébred lelkében a *növényismeret* vágyának nemes
szenvédélye!

*

A növénynyel egyidejüleg felszerken az állati élet is. Még el sem
tűnt teljesen a tél utolsó nyoma, már megjelennek az ősszel eltávozó

vándor madarak; mikor pedig a tavasz valósággal beköszönt, megnyitják a téli alvók is földalatti odujokat, melyben a sanyaru évszaktot megdermedve töltötték, és miként a vándormadarak az állandókhoz hozzá csatlakoznak, ők is azokhoz az emlősökhöz, melyek az itteni téllal szembe néztek, vagy legalább ébren bírták kiállani. Velök ünnepli a bogárság is a feltámadás ünnepét, a mint a védő rejteket ők is elhagyják, vagy átalakulásuk utolsó állapotából, a bábból előteremnek; és épen úgy bujnak elő téli menedékhelyökről a csuszómászók, a békák, a gyíkok és kigyók, hogy már az első napsugarakban élvezzék az áldásthozó meleget, a mely őket tevékenységre serkenti, s életök erejét meghozza. Élénkül mező és erdő, a tarka szárnyu pillangó virágról virágra szállva fürösztli a nap sugaraiban csillogó szárnyait; a fáradságot nem ismerő méh víg zümmögéssel kutat a rég nélkülözött méz után, s míg a lég primadonnája, a lebegő pacsirta vigan trillázva éneklí a magasban üdvözlő hymnusát, a berkek mélye epedő szerelmi dalától zeng a fülmilének. Ébred, él és örvend a föld minden osztályu lakója!

Lehet-é ember, ki meghatottság nélkül szemlélni tudja a természet titokzatos életének évenként megújuló nyilvánulásait, s föl ne ébredjen lelkében annak szereplői iránt a rokonszenv! ? Ha e hangulathoz a tudás vágya is csatlakozik, megszületett a *zoologus*.

Füzhetnők tovább is a szemlélődést, nyomatékkaal nyilvánvalóvá tehetnők a nemzetgazdasági, anyagi hasznót is, melyet közvetve vagy közvetlenül a turistaság megteremt, de — hála érette a kor haladó szellemének — mai napság már alig hisszük, hogy valaki a turistaságot léha és üres kedvtelésnek tartani elég elfogult lehessen! „ff.“

BORSZÉK.

Irta: *Szilvássy János dr.*

— Két képpel. —

Borszék gyógyító hatása.

Erdélynek ásványvizekben rendkívüli gazdagsága ismeretes; hiszen Csikvármégye egyedül több kitünő forrással rendelkezik, mint sok más ország. Ezek között kétségtelenül legjelentékenyebb úgy is mint fürdő, úgy is mint nagyszabásu vízüzlet: *Borszék*.

Bámulatos az a vízbőség, mely egy alig 200 holdnyi területen itt számtalan forrásból elébugyog, melyek közül némelyik oly gazdag,

hogy egy maga eltudná látni fél Európát kitünő borvizzel. A Lobogó pl. egymaga 360,000 liter vizet ad 24 óra alatt, a mi példátlanul áll a maga nemében. És milyen az a víz! Tudvalevő, hogy a „savanyu vizek királyának“ nevezik, amit méltán meg is érdemel.

Ily körülmények között természetes, hogy már e század első tizedében itt élénk élett fejlődött. A völgy megnépesült üveggyári és más munkásokkal és vizét már ekkor Bécsig szállították. Tehát Borszék — mely 2 székely nagyközség, Ditró és Szárhegy, közbirtokosságaé — nemcsak legjelentékenyebb, de egyik legrégibb fürdő és víz-üzlet a hazában.

Tekintsük meg először is a fürdőt. Ez egy körülbelül 200 hold területű völgykatlanban fekszik 800—900 m. magasságban a tenger színe felett. A völgy minden oldalról magas hegyek által van körülvéve, melyek sűrű fenyvesekkel vannak benöve és 4 kristály tiszta, édesvízü pataknak szülő anyjai, melyek különböző irányban hasítják át a völgyet.

Ebben a völgyben van a tulajdonképeni fürdő telep *Felső-Borszék*, Itt vannak az ivóforrások, jelenleg használatban hét; itt vannak a fürdők, nevezetesen 4 hideg, szénsavas, Lobogó tükör-fürdő, külön díszes épületekben, 6 külön tükörrel férfiak és nők számára elkülönítve; külön épülete van a hidegvízkezelésnek, ugyancsak itt van a meleg fürdőház melyben a kitünő vasláp fürdők is kiszolgáltatnak.

E telepen vannak a középületek, vendéglők, mulató-helyiségek és mintegy 40 szép nyaraló, melyekben 500 jól berendezett szoba áll a vendégek rendelkezésére.

Az egész egy szép park, melyben jól gondozott utak és sétahelyek között a nyaralók helyezkednek el. Ha elképzeljük, hogy e park gyönyörű fenyvesekkel van körülvéve, melyekbe több, mint 10 kilometer kitünő, padokkal, játszó- és tornászó terekkel jól ellátott erdei séta-ut van, úgy képzeletben előttünk áll a fürdő.

E rövid leírás után lássuk, hogy mik azok a *tényezők*, a melyek évenként a legtávolabbi vidékről Borszékre összehoznak másfél ezer idegent, daczára ama nagy nehézségeknek melyek Borszék megközelíthetőségének útjában állanak.

Ezek először is *klímája*, mely magas fekvése következtében már-már a havasi klímát megközelítő u. n. *havasalji*. Levegője ideális tiszta, ozonnal és fenyő illattal telt; nyári hőmérséke hús, úditő (16 C° közép), mérsékelt nedves (viszonylagos nedvessége 73%), szélmentes, gyakori rövid esőzéssel. Az ilyen klíma már magában is oly tényező az egészség fentartásánál és visszaszerzésénél, mely mással nem is pótolható.

Az ily klimában gyógyulnak a tüdőbetegek, ilyenben erősödnek a gyöngék, üdülnek a lábadózók, vidámul a kedély, élénkebbek a szellemi működések.

Klimája mellett mindjárt a második tényező a *borviz források*, melyek egymástól vegyi alkatrészczikben lényegesen különböznek és csak kitünőségben versenyeznek egymással. Jelenleg 7 ivóforrás van használatban, melyek között a legnevezetesebb a *Főkút*, mely a híres borszéki vizet adja és a *Kossuth-kút*, mely a vendégek részéről lesz leginkább kihasználva.

E két főforrásnak *Hankó* Vilmos dr. által 1890-ben megejtett végelemzése a következő:

	<i>Főkút:</i>	<i>Kossuthkút:</i>
Calcium bicarbonat	2·26314;	2·3818.
Magnesium bicarbonat	1·21058;	1·5298.
Natrium bicarbonat	0·81253;	1·1712.
Lithium bicarbonat	0·00477;	0·0197.
Vas bicarbonat	0·01166;	0·1051.
Chlor kalium	0·09570;	0·1321.
Chlor natrium	0·02356;	0·0367.
Calcium sulfat	0·00637;	0·0060.
Kovász	0·06621;	0·0761.
A szilárd részek összege	4·52482.	5·4492.
Félig kötött szénsav	1·64270;	
Szabad szénsav	1·87850;	1·4322.
Fajsúly	1·00361;	1·00510.

Véleményében azt mondja a tudós tanár: „*A Főkút vize az élvezetre való vizek között az első helyet foglalja el. A Főkút vize valóban a savanyu vizek királya.*“

A *Kossuth* elsőrangú vasasviz, mely felülmulja a híres *Franzensbad*, *Pirmont*, *Spa*, *Elster*, *Schwalbach* stb. u. n. aczélforrásokat, melyben nemcsak a sok és könnyen emészthető vas és nagy szénsav tartalom, hanem a natrium bicarbonat (1·1711) és Lithium bicarbonat (0·0197) is nagyon lényeges alkotórészek.

Hogy e víz mily sok irányban hat a szervezetre és mily kitünő szolgálatot tesz igen sok betegségben, az ma már nemcsak az orvosok, de a laikusok előtt is ismeretes dolog; később még visszatérünk erre.

E két főforráson kívül nagy használatban van a *Boldizsár-* és *Arany János-kút* is; előbbi páratlan könnyüége és nagy Lithium tartalmánál fogva emésztési és vizeleti bántalmaknál, utóbbi, mint

kevésbé erős, vasas viz olyanoknak, kiknél az erős vasas vizek nincsenek jayalva.

Szóval Borszéken válogatni lehet a gyógyítóforrásokban és ez egyik oka, hogy miért terjed ki Borszéknek orvosi alkalmazása a legkülönbébb betegségeknek egész legiójára.

A felsorolandó gyógyítótenyezők sorában eljutottunk Borszék speciális és sehol a világon ily alakban nem létező *Lobogó-fürdői*hez.

A Lobogók, magára 9—12 C°, szénsavval telteltett borvizforrásra vannak építve, mint tükörfürdők. Jobban mondva maguk a bővizü borvizforrások vannak tükörfürdőkké átalakítva, úgy, hogy a fürdőző a frissen felbugyogó forrásban fürdik, mely nagy erővel tör elé, az ökölnyi szénsav-buburékok a víztömeget folytonosan mintegy forrásban, lobogásban tartják, — innen nevük is.

Elképzelhető, hogy az ilyen fürdő hatása a szervezetre a legintenzivebb és tényleg a gyors és mélyrehatás tekintetében a Lobogókkal semmiféle más fürdőhatás nem versenyezhet.

A Lobogókkal, hogy csak egyet említsek — a legtöbb célt, melyet más hidegviz gyógyítóeljárással sok fáradtsággal, vagy sehogys em érünk el — játszva el lehet érn; természetesen óvatos, tapasztalt és észszerü alkalmazással.

A Lobogókkal a test hőmérséki változásaira és így a test anyagforgalmára; a vér áramlásának rövid 1—2 percz alatt, tartós, tetszés szerinti megváltoztatására, irányítására, nemkülönben az egész központ idegrendszerre oly hatalmas és biztos befolyást lehet gyakorolni, mint semmiféle más balneologiai eljárással.

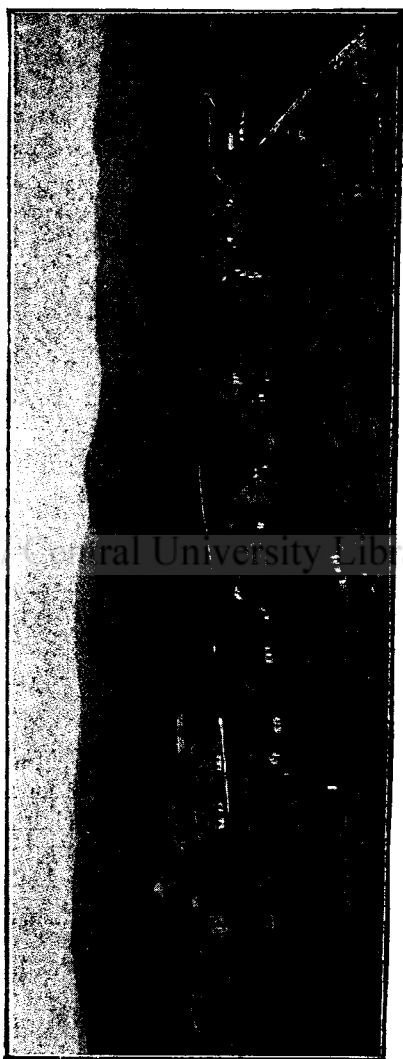
Ez az oka, hogy több helyen mesterségesen akarják a Lobogókat előállítani kádban, a mennyiben tetszés szerinti hőfoku vízbe szén-savgázt vetnék bele. Persze ez csak úgy viszonylik a Lobogókhöz, mint a pótkávé a Mokkához.

Borszék lábja.

Mióta Franzensbad és Marienbad világhírűekké lettek, főképen a vasas-lápfürdők következtében és az orvosok meggyőződtek arról, hogy a lápfürdőkben némely betegségek — különösen női betegségek leküzdésére — egy megbecsülhetetlen gyógyítószert nyertünk, azóta több helyen nálunk is láb után néztek és találtak is oly lápot, mely bátran versenyre kelhet a külföldiekkel.

Alsó-Tátrafüred egyedül a lápon alapította jövőjét és számítása igen jól bevált. Borszék területén is nagy terjedelemben, helyenként 8 m. mélységig található a legjobb láb, melyről *Hankó* dr., a ki 1890-ben

elemezte, azt írja véleményében, hogy „összetétele nagyon hasonlít az alsó-tátrafüredi vasláphoz, melynél még több vasat tartalmaz. Ha még tovább érik (azaz mállittatik) kitűnő vasláp lesz belőle.“

B O R S Z É K .

Borszék látoképe.

A lápfürdőkét, — mint már említém — első sorban női bántalmaknál alkalmazzák, de kitűnő szolgálatot tesznek idült rheumaticus és köszvényes bajoknál és általában izzadmányok elosztásánál, kivált maszszazszsal egybekötve.

E most felsorolt gyógyítótényezők már magukban véve is elegendők volnának, hogy a fürdőt elsőrangú gyógyító helylyé minősítsék, de e mellett gondoskodva van *melegfürdők*ről, melyekhez a vizet a Lobo-

Borszék főtéri képe, a főkuttal.

gók szolgáltatják és ahol *fenyűlevél fürdők* és mesterséges *sósfürdők* is vannak.

Van külön épületben jól berendezett *hidegvíz gyógyítóintézete*, külön osztályllyal a férfiaknak és nőknek. Szakszerűen alkalmaztatik a

villamozás és a fürdőorvos felügyelete és utasítása szerint begyakorolt, szakképzett szolgák által a *masszázs kura*.

Hol a természet, vállalva az emberi iparkodással egy ily legióját halmozza össze a kincseknek az elvesztett egészség visszaszerzésére, hol a kiváló gyógyítótényezők ily sokasága között lehet válogatni, — ott nem csoda, ha igen kiterjedt ama betegségek száma is, melyek Borszéken gyógyulnak.

Ezek között a fontosabbakat felsorolom:

- 1) **Égzőszervi megbetegedések*, különösen kezdődő tüdőgümőkór.
- 2) *A vérszegénység* minden neme és a vérszegénységen alapuló megbetegedések egész sora.
- 3) *Az emésztő szervek megbetegedései* közül az egyszerű étvágytalanság, emésztetlenség, renyhe emésztés, renyhe székelés, a gyomor és belek zsongtalansága, hurutok.
- 4) *Az idegrendszer megbetegedései* közül valamennyi könnyebb idegesség (neurasthenia), neuralgiák, ischias, migrén, hysteriák, hypochondria, álmatlanság és kezdődő hátgerincz sorvadás.
- 5) *A női bajok köréből* különösen az izzadmánynyal járok, rendetlen hősziám, hurutos folyások.
- 6) *Vese és hólyag-hurutok*, homok.
- 7) *Csuzos, köszvényes bajok*. Tulhizás. Végül
- 8) Munkában, betegségben, élvezetben kimerült szervezeteknek hatalmas regeneratora, újra teremtője; edző, erősítő, *üdülő hely*.

Az élet Borszéken.

Hogy a klíma, fürdők, ivóvizek teljes hatásaikban érvényesülhessenek, arról is gondoskodni kell, hogy a kedély lehetőleg nyugodt, megelegedett, derült legyen; ez pedig csak úgy érhető el, ha az a nélkül is beteges és így ingerültebb test kellő kényelemben van és mód nyújtatik kellemes szórakozásra.

Borszéken az élet nem drága és ma már úgy el van látva mindennel, hogy minden igényt ki tud elégíteni. A ki szerényen akar élni, az az egész időszakra kap egy elég jó szobát 25—30 frtért és jó étkezésért ugyancsak 25—30 frtot fizet havonként. Ha még hozzáveszük, hogy a gyógyító- és zenedijak igen alacsonyok — 2—6 frt az egész időszakra, — a fürdő árak igen olcsók — 30 kr egy Lobogó, ruhával együtt, — így bizton mondhatjuk, hogy Borszék az anyagi javakban nem bővelkedők számára is igen hozzá férhető. Természetesen ezek még jobban megtalálhatják élelmüket, mert Borszéken az utóbbi években

gomba módon emelkedtek a szebbnél szebb nyaralók és a nagy „Remény“ vendéglő, melyek berendezés és kényelem tekintetében egymással üdvös versenyre keltek és kényszerítették a régibb háztulajdonosokat is haladni a kor kívánalmaival. Hatvan-nyolczvan frtért minden kényelemmel berendezett, jó szobákat lehet kapni az egész időszakra.

Az élelmezést 4 nagy vendéglő (egy izraelita), egy kifőzőnő és egy korcsma vendéglő szolgáltatta, azon számosakon kívül, kik maguk főznek otthon. Ez idén a vendéglősök száma hárommal megsza-
porodott, kik között egynél jó és olcsó tabldot lesz, ami a legczélsze-
rűbb és a mire itt szükség van.

Ebben sehogysem akarunk a külföldtől tanulni és szidjuk a vendéglőst rosszasága és drágasága miatt; megköveteljük tőle, hogy 100 féle étel legyen az étkező lapján, mely d. u. 6 órakor is olyan jó legyen, mint délben, a mellett minden friss legyen és — olcsó legyen. Hát ez egyszerűen lehetetlenség, étkezni jól és olcsón csak tabldot-
tal lehet, ahol a vendéglős tudja, hogy hánynak főzzön, 4—5 féle ételt kell készítenie száz helyett, feltálalja, mikor legjobb és kiszolgálja valamennyit 2—3 szolgálóval másfél óra alatt. Ilyen lesz az idén Borszéken is.

Ezekből látjuk, hogy lakás és élelmezés dolgában Borszéken válogatni lehet olcsón és bőven.

Szórakozásul szolgálnak a közönségnek először is a *zene*.

Ez idén ismét Hamza Miska lett szerződtetve Nagy-Váradról, kinek 14 kitűnő tagból álló zenekara már 4-ik éve szolgál közmege-
légedésre a közönségnek.

A zongora teremben, mely új berendezést nyert, a közönség rendelkezésére áll egy kitűnő Ehrbar.

A játszó teremben billard, tivoli, sakk, dominó, kártya.

Az olvasó teremben vagy 30 bel- és külföldi lap.

A könyvtárban mintegy 2000 kötet válogatott mű.

A táncsteremben mindennemű előadás, színészet, bál, hangver-
seny, bazár stb.

A szabadban való szórakozásra a szebbnél szebb kirándulások; *a vadászat*, mely célra az igazgatóság ez évben mintegy 2000 hold területet tartott fenn, mely terület bővelkedik vadban, nevezetesen süket fajdban, császármadárban és őzben.

A halászat, a közeli patakokban pisztrángra szintén szenvedélyes kultiválókra talál.

Egyik legkedvesebb mulatsága a közönségnek a „*májálizozás*“, ami abból áll, hogy kisebb-nagyobb társaság kirándul a környék vala-

melyik szép pontjára, visznek magukkal hust, szalonnát, és sütik nyárson a zsványpecsenyét, melyet jóféle rizlinggel, vagy templommentivel öblögetve, a legjobb hangulattal térnek vissza. Ilyen májálisozás mindennap több is van.

Ilyen, rövid vonásokkal jelezve, az élet Borszéken.

Hogy állandó fürdőorvosa, fürdőbiztosa, csendőrsége, posta- és táviróhivatala van a fürdőnek, az magától értetik.

Hátra van még, hogy Borszékről mint *nagyszabásu vizüzletről* emlékezzem meg röviden.

Magyarország savanyuvíz forrásai összesen alig adnak el annyi vizet, mint Borszék egymaga. Pedig Borszék oly távol esik a forgalmi vonalaktól, hogy vízének csak a vasúthoz való szállítása anyiba kerül, mint más vizeknek egész elszállítási költsége. Ennek daczára nemcsak tud konkurrálni más vizekkel, de azokat forgalomra nézve is messze fölülmulja, mert 3 millió fölül árul évenként. Oka: először a víz kitűnősége; másodsor a legtökéletesebb kezelés, mert ma már nemcsak a Főkút, de a Kossuth-kútnál is az eddig ismert töltőgépek legtökéletesebbike — az *Oelhofer Valsér-féle* — működik a töltésnél, melyet legelőször Borszék alkalmazott.

Borvizes üvegeiért az élelmes székely nem küldi ki százezreit a cseh Szimensz gyárába, hanem építettet magának Néze által tökéletesített Szimensz-féle gázzal fűtő olvasztó kemenczét és üvegeit csinálja maga, mivel vagy 200 családnak itthon ad kenyeret, hogy ne vándoroljon ki Moldovába.

Végül megelégszik a minimális haszonnal, azért vize Budapesten pl. a legolcsóbb; egy liter üvegestől 20 kr, melylyel csak a Mohai Ágnes tart lépést. Csakhogy az Ágnes egy ugrásra van Budapesttől, míg mivel kell Borszéknek megküzdeni, míg vizét piacra szállithatja.

Ilyen ez a székely fürdő és üzlet, mely 1000 embernek ad kenyeret és két nagy székely község nem csekély kulturális költségeit fedezi. Ha vasutat kap — amire most már biztos a kilátás, úgy rövid idő alatt a leghiresebb külföldi fürdők magaslatán fog állani, melyeknek különben legnagyobb részénél ma is külömb, csak egy nagy hibája van — hogy honi.

Az utazás Borszékre.

A ki vasuton akar Borszékre utazni, annak utolsó állomása *Szász-Régen*, a hová a vonat reggel 7.25 és estve 7.15-kor érkezik. Innen bizony Borszék még 96 kilométer távolnyira van, de most már bizunk *Lukács* Béla miniszter atyai gondoskodásában, hogy nemsokára más-képen lesz ez is.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dunky Ferencz felvétele.

Székelykő

az E. K. E. kirándulóival.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Addig is az igazgatóság kötelességének tartja gondoskodni a vendégek lehető leggyorsabb, kényelmesebb és legolcsóbb szállításáról, e czélból ez évben új vállalkozókkal kötött szerződést (Miklós Görög fuvaros vállalata Szász-Régen és Borszék), kik váltott lovakkal, jó kocsikkal, szabályozott árak mellett, estvére még napvilágnál szállítják a vendégeket Borszékre.

Hogy a hosszú uton ne unja magát az utazó, arról gondoskodott a természet, mely az összeszorított Maros folyó mentén szépségekben oly gazdag és változatos panorámát tár szemei elé — különösen ajánlom Palota-Ilva környékét — hogy észre sem veszi, mikor megérkezik a magas Árkózára és maga alatt látja Erdély nevezetességét — Borszéket.

Kevés erdélyi ember van — székely egy sincs — ki e név halatára egy nemét a büszkeségnek ne érezné, — hiszen Borszéket első sorban a székely életrealitás teremtette meg! Ki nem ismerné Erdélyben a gyékényes borvizet székereket? Ki nem ivott még Erdélyben borszéki borvizet?!

BCLAKODALOM TOROCZKÓN. y Cluj

— Néprajzi leírás. —

Irta: *Thorotzkay Lajos.*

Tele van a levegő polgári házassággal, veréb is verébnak azt tanítja az ágon, rigó is, pacsirta is azt a nótát fujják, szomszéd kutyák is tán azon czivódnak a kert alatt. Hadd szóljak én még a régi jó házasságról, a mint azt Toroczkon és a szomszédos Szentgyörgyön — századok óta — mai nap is tartják.

A völegény nyalka gyerek, 4 gymnasiumot végzett Kolozsvárt és haza jött felvenni újból az ősök rókatorkos ködmönét, hazajött toroczki embernek; megtanulja a szántást, vetést, eljár kereskedni vassal, fával, gabonával Enyedre, Tordára, fel a havasra. Ha valamely utvállalat akad kezeügyébe, azt sem hagyja másra, minden 6-ik szombaton ő vágja ki a hust a városnak; ha meg kell lennie a ködmönt is megvarrja, szücs mesterséget is tanult.

Sári gazdag szülők szépséges leánya; távol laktak egymástól, mégis a vasárnapi tánczokon, tűzoltó, dalkör, zeneegylet báljain — ők se tudták miért — majd mindig együtt tánczoltak.

Sári a nap nagy részét az apja boltjában töltötte, ő vitte az egész kereskedést. Addig mérte a kartont, borsat, malozsát, szalagot, a míg szívet is kimérte Józsinak egy végbe. Józsi pedig látta tisztán, hogy az élet Sári nélkül nem ér egy irlalmas kiáltást.

Nagy szerencsétlenség lett ám ebből, mert hát a katonaságnál három hosszú évet kell szolgálni.

Nem volt olyan hosszú szalag a boltban, a milyen hosszú volt a három esztendő minden napja, — eltelt mégis.

Józsi barátunk, a mint a katonaságból hazajött, azzal jutalmazta kedvese hűségét, hogy derekabb, férfiasabb, tekintete merészebb, mozgása biztosabb, eszejárása határozottabb lett. Sok idő telt abba is a míg a szülők megértették a dolgot, huzták, halasztották, egyért s másért, mert hát más szemmel nézik ők a világot! Végre Józsi kereken kijelentette, hogy . . . ha nem, hát ő ezt, meg azt teszi; a leány pedig azt mondá, hogy ő megy világgá.

A szülők persze tudják, hogy a gyerekek épen egymásnak valók, de azt is tudják, hogy akkor jó a kalács, ha jól meg kél a tésztája.

Szentgyörgynap táján lehetett, mikor Józsi felkérte Istán báty'-at, a keresztapját, hogy lenne szószólója a Sári szülőinél.

Istán báty' nem a halogatás embere, elment helyből és elmondá, hogy az a jóra való legény tisztos szándékkal van a házhoz és jó szívvvel a leányhoz, jobbat se tehetnének, az isten is egymásnak teremtetete, hát innen is, tul is, meghán yva, vetve nyélbe kell ütni a dolgot.

Istán báty' nem hiába szólott, másnap már vitte is a jegyet. Kimért lépésekkel ment elől, utána Józsinak egy katonapajtása Andor, a leendő vőfély. A család összevult gyűlve az első szobában, örömmel fogadják a vendégeket, de Istán báty' nem enged a hivatalból, kimérten, szépen válogatott és messze kerülő szavakkal elmondja a tisztesség alkalmát, olyképpen, hogy ha előre nem tudnák, ki sem is találnák mi járatban van; aztán elővesz egy írást, kiteríti az asztralra és végig simítja tenyerével, kiveszi virágos kendőjét ködmöne zsebéből, bekötött csücskét kioldja és leszámít 10 darab szépen kifényesített tallért és 19 darab nem kevésbé fényes aranyat — leolvassa az írásból, hogy épen annyinak kel lennie. Előáll a vőfély, ki vesz a belső zsebéből egy tarka kendőt, kicsomagol belőle nagy óvatosan 10 szál szinarany virágos pártaszalagot. Istán báty' megsugja a komaasszony-nak, hogy 10 pengő volt szála.

Sári csak ugy félszemmel néz arra, de az a fél szem is az öröme-nek ragyogó csillaga vala.

Kinálták is jó borral, jó szóval a kedves vendégeket, Istán báty' azonban nem áll most szóba, nem engedi a hivatal.

A két ifju lángolt a vágytól, mégis két egész hét telt bele, míg a *jegyfeltevést* megállapították. Ekkor Simon báty', a Sári nagybátyja, a leendő násznagy maga mellé vette Geczit (Gergely) az öcscsét és elvitte Józsinak a *mátkajegyét*: piros, fehér és sárga rózsákból magasra kötött *mátkabokréta*, szép virágos nyakravaló és pár zsebkendő képeben.

Épen vasárnap lévén Józsi kalapja mellé tűzi a bokrétát, felkötí az új nyakravalót, kaczerán kilógatja kék *firiskójának* (rövid ujjskabát) zsebéből a tarka zsebkendőt így indul meg mátkájával a templomba. Sok csalódott menyecske sóvár szemmel néz utánuk, de sok legény megáll mikor elhaladnak

Este a menyasszonyi háznál nagy vacsora van, hivatalos a mindkét részen való rokonság; megállapították, hogy Szentjános nap után következő hétfőn lesz az esküvő.

Nehezen telt ez az idő. A mulatásból nem vonták ki magukat egészen, résztvettek a táncokban, de legtöbbet együtt táncoltak, ha valamely jó barátja kikérte Józsitól, tánczolt akkor Sári mással is egyetkettőt.

A kelengye ugyan meg volt, mégis kellett pótolni még egyetmást. A Józsi apja megtoldotta a házat két szobával, hogy az új pár is elférjen; a Küküllő mentiből vett száz veder bort 2 forint 40 krajczárjával, vett a lakomára egy fiatal meddő tehenet, négy bárányt, a többi hozzávaló telik a háztól.

A lakodalmat megelőző szombat déltáján felállították legény-pajtásai a vőlegény czifrán faragott kapujának félfája megett a 14 méter hosszú póznát ríkitő virágbokrétával a hegyibe, hadd hirdesse a világnak, hogy itt nagy boldogság készül; déli egy órakor ráhuzza a 12 járai cigány a nótát, egy pár jókedvű legény hozzá csatlakozik, kurjongatva, dalolva vonulnak be a lakodalmas házhoz.

Bucsuzás napja van, rokonok, barátok, barátnők mennek a vőlegényi, menyasszonyi házhoz, fogadják ott szívesen borral, kalácscsal.

Vasárnap délelőtt megindult a két vőfély a főszolgabíróhoz, jegyzőhöz, paphoz, rektorhoz, rokonokhoz, barátokhoz, meghívja őket következő szókkal: „Kéreti általunk Vernes Péter atyánkfia kigyelmeket az ő kedves gyermeke örömnépe napjára, úgy mint hétfőn délutáni vecsernyekor nászába és vacsorára vendégül elvárja és a mivel Isten ő kegyelmét megáldotta tiszta szívből és szeretetből fog gazdálkodni ő

kegyelmek mellett.“ E meghívásra minden háztól *menyasszony fehérítőbe* egy pár tojást kapnak.

Harangozáskor templomba mennek.

Délután a menyasszony házához gyűl össze mind a két fél rokonsága, vőlegény, násznagyok, vőfélyek, nyoszolyó leányok, a kik hiva vannak, gazdag vacsorában részesülnek, többiek már előbb tánczra kerekednek, éjfélig tán meg sem állnak.

Az esküvő napjának délelőttjén foly a munka keményen a háznál, ez alkalomra a kertben építettek egy tűzhelyet, hogy legyen hol rotyognia a nagy káposztás fazakaknak, hol elférjen a sok üst, hol foroghasson a sok nyárs, benn a konyhán ma csak a tésztákat sütik; a sok szakácsné sűrög-forog, hogy az ételt elsózzák, a már bizonyos.

Délután 2 órakor pontban Istán báty' egy magasabb rendű pácza társaságában megindul a menyasszony háza felé, — új csizmája recseg, ropog, szép új fekete szokmányát meg-meg lengeti a szellő, kalapjában viritó bokréta, olyan kényesen rakja lábait, mintha mind drágaköveken járna, — talán eszébe jutott, hogy mikép is volt régen? Követi őt Andor délczeg járásával, virágos nagy kendőben jó nagy csomaggal.

A menyasszony házánál sokan voltak már együtt, mikor Simon gazda meglátta Istán báty' közeledtét hátra terelte a sok csacsagó asszonynépet, maga pedig elébük álla.

Istán báty' hozzá ment egyenesen, a hivatalnak megfelelő állásba tette magát, keze fejével széttörülvén bajuszát, ránczba szedi szemöldökeit, és így elkészülvén, olyan beszédet mondott, hogy annál szebb csak az a ragyogó ezerránczu piros csizma lehet, a mit Andor a tarka kendőből kiszed, meg a zöld selyem kötény gazdag piros csipkézettel, vagy a rojtos selyemkendő, a köténybe való, vagy talán az a fényes fehér selyem fátyol és a hat darab ragyogó arany gyűrű, — a mit mind menyasszonyi öltözékül küld a vőlegény. Alig fordul ki Istán báty' a kapun, Simon báty' is indul, Geczi öcs' viszi utána a csomagot a vőlegénynek: újdonság új fekete kalap van benne szalagja *isloggal* (rézpikkely) kivarrrva, oldalán arany folyó szorítja hozzá a vőlegényt bokrétát, — finom gyolcs ing fehér selyemmel kivarrrva, szép virágos nyakkendő és egy pár czifra zsebkendő.

Négy órakor megkondul a nagy harang egyet-egyet kongva — a mint az Toroczkon szokás — a ki késett az is odaér most a násznéphez. Megindul a vőlegény násza: hat cigány elől, huzza a Rákóczit, tőlük távolabb Istán gazda egyedül, — öreg izmait megfeszíti nem néz se jobbra, se balra, néha sodor egyet szürke tömör bajuszán

aztán felveti újból a fejét, — őt követi a vőlegény, — szép magas szál legény — ünneplő fekete szokmányban a felbokrétázott két vőfély között, utánuk a násznép nem és kor szerint való sorrendben, a menet körül jókedvű legények kurjongatnak, lődöznek, mások boros kulacsral tánczolnak, kínálgatják a kit úton-útfélen találnak.

Később indul a menyasszony násza, ott is elől hat cigány huzza, Simon báty' azonban öreg legény, nem bírja ki a marsot, csoszogva megy elől, utána a menyasszony két nyoszolyó leány között. Sári pompás ruhájában kimagaslik közülük, az aranycsipkés párta tündököl a nap fényében; — pártája magasan van feltéve szép homlokára, sötét kék szemét lesütve tartja, majd önfeledten feltekintve az öröm szór villogó sugarakat, szép fehér arczán az élet nyílása ragyog, élve- teg piros ajkai megrándulnak néha, ilyenkor sötét szempillája alól a vér tüze villan elő, járása csinos, mozgása nyugodt. Ez a menet a vőlegénnyel ellenkező kapún megy be a templomba.

A templomban nem és kor szerint külön ülnek. A pap egyszerű szép könyörgéssel kezdi, aztán a házas felek kötelmeiről és a boldogságról beszél.

Beszéd után a vőlegény kiáll a közre, Andor az első padban ülő menyasszonyhoz megy, fülébe sugja: „A te jegyessed az úr színe előtt megjelenvén, hív téged általam a szent eskü letételére.“

Sári kijön a padból, vőlegénye mellé áll, szíve nagyot dobban, elhalványul, — majd hogy gyorsabban ver — arcza kigyúl, — forró lélekzettel holtomiglan — holtodiglan.

Előbb a vőlegény násznépe vonul ki, utána Simon báty' vezeti az övéit, — az öregnek mintha erőt adott volna az áldás, apró, de gyors léptekkel a vőlegény násza elé vág és vezeti az egészet a menyasszonyi házba; itt a menyasszonynyal bezárkozik a szobába.

Istán báty' mint egy rettenthetlen hódító középső ujjával ostromolni kezdi az ajtót. — „Ki népei vagytok, mi okon jöttetek?“ — kérdi belülről a násznagy.

— „Tisztességet tenni jöttünk ezen házhoz“ — feleli Istán báty, — „hogy szent eskü után nyilvánítsuk hálánkat a menyasszony apja és anyja előtt, hogy a mi vőlegényünk számára egy jó élettársat neveltek.“

Erre megnyílik az ajtó és kijönnek.

Sári ekkor apjához fordul, előbb remegő, később szilárdan csengő hangon mondja :

«Vajdabegedűnek álljon meg zengése,
Sarkantyunak is szűnjék meg pengése,

Mert bucsuzásomnak most leszen kezdése,
Legyünk csendességben, míg leszen végzése.

Előbb is tehozzád nyujtom én szavamat,
Kedves édes apám, én bucsúzásomat,
Mert te isten után viselted gondomat,
Sajnálom is mostan tőled válásomat.

Azért rád kívánom az úrnak áldását,
Szállítsa mint bő víz áradását,
A mikor elvégzed életed folyását
Adja meg lelkednek örökös szállását.“

Aztán édes anyja felé fordul, az öreg már előre törölgeti szemeit.

Kedves szülőanyám már tehozzád térek,
Míg új szállásomra tetőled elérek,
Áldást istentől én te réád kérek,
A kit én szívemből szüntelen dicsérek.

Kedves dajkám voltál, engemet szerettél,
Jóra tanítottál s a rosztól intettél,
Mint anyja léánynyal, velem cselekedtél
Most pedig szárnyamra engem eresztettél.

A mennyei atya legyen mindig véled
Valamíg életed e világon éled,
Mikor pedig éted halállal cseréled
Adja meg Jézusod te örökös béred.»

Hanem az utolsó két sor, az csak fuldokolva ment, reá borult anyjára, ki kellett sirnia magát. De nem volt még elég a versből, ott várták barátnői az őket illető bucsút. Feltörölte szeméből a könnyet :

«Kedves léány barátaim, hozzátok fordulok
S ha réátok nézek ugyan megújulok,
De azon szívemből már nagyon búsulok,
Hogy seregetektől más útra indulok.

Nem lesz már veletek többé maradásom,
Már férjem házánál leszen én lakásom,
Az lesz ezután az én egész világom —
Jaj, de hamar elmúlt az én léányságom.

Az úr tinéktek is jó hitvestársat adjon,
Férjetekekkel együtt soha el ne hagyjon
Áldása Istennek rajtatok maradjon,
Végre az egekbe magához fogadjon.»

Aztán rendre megölelé barátnőit.

Ilyenkor a nász nép ha teheti, lop mindenféle apróságot : seprőt,

fakanalat, tűzvonót, különösen bölcsőt keresnek nagyon: — vizzik az új háznak.

Istán báty' örül már, hogy újból az utcán vezetheti násznépét, mert mi türes-tagadás, — ő is hozzá kapott a szeméhez — lehet hogy gonosz légy repült bele, vagy mi a csoda. A mint épen tovább büszkélkedne pár éles sikoltás és nagy nevetés állítja meg, hátra fordulva látja, hogy oda a menyasszony, ellopták. Ugyanis két gonosz legény már rég incselkedik a két csinos nyoszolyóleánynyal, egyik el is kapja a barnától nagyhirtelen a kendőjét, míg az utána ugrik, másik hátulról befogja a szökének szemeit, — ezalatt egy markos legénev derékon kapja a menyasszonyt, és egy szempillantás alatt bérepíti egy kapu nyitott kis ajtaján, — a nép nevet a tréfán.

Ám nem tréfa ez, mert a menyasszonyt ki nem adják a nyoszolyóleányoknak két kupa bor váltságán alul, — mert hát ennek annyi a törvényes ára, mióta a világ fennáll.

A vőlegény házához érve, bemennek a zöldágakkal diszített kapun. Istán báty' maga mellé veszi Józsit, vele a ház ajtajához áll, az ajtó előtt a vőlegény szülői. Andor három pohár bort hoz elő, egyiket adja a menyasszonynak, kettőt a vőlegény szüleinek. Sári minden tartózkodás nélkül a szülők elébe lép, felemeli poharát és a következőket mondja :

»Ez nálam a szeretett pohara,
Ennek tiszta színét semmi se zavarja,
Az én jegyesemnek hűséget esküdtem,
Ezzel a házban egy új vendég lettem;
Hűséget esküdtem szívem jegyesének,
Virágozzék éltünk, azért esküdtem meg.»

Végén koczint a szülőkkel és kiűritik a poharat fenéig, mert rosszat jelentene, ha marad a borból; az após ezen szavakkal fogadja leányuknak: „Kedves leányunk! — a mi fiunk veled hűséget esküve id., hozott, — ha te jó lész, mi is jók leszünk, — áldjon meg az Isten! a két szülő megöleli és megcsókolja a menyasszonyt.

Ekkor Andor egyik nyoszolyóleány segítségével leveszi a pártát a menyasszony fejeről, — Sári szépsége még tisztább, nem zavarja aranyos ék, — átadják két rendelkezésre álló kontyoló asszonynak, kikkel egy mellék szobába vonul.

Egy jó óra múlva — annyi bele is telik, mert módja és fogása van a kontyolásnak, — egyik kontyolóné jelenti, hogy kész az új asszony. Andor már tudja a rendet, két kezébe két kupa borral kérdi a násznagy atyánkfától, hogy beköszöntheti-e a menyasszonyt? Mikor

Istán báty' erre engedélyt ad, magához inti Geczi barátját és két kupa borral kiváltva a menyasszonyt, előhózzák a kontyolásból.

Sári a sima fejkötővel, lelapuló, nyakán körülesavart menyecske-fátyollal szendén, de boldog mosolylyal jelent meg a nép előtt.

Andor a násznagy elébe viszi a piruló Sárít, aztán léniába rántva magát szavalja :

«Tisztelt násznagy uram! — fáradságunk után
 A mi menyasszonyunk főködőhöz jutván,
 Fel van ékesítve szép diszes fátyollal,
 De az a szép fátyol vajjon nem lesz-é baj?
 — A nők azt jósolják: a párta könnyű volt . . .
 Terhebbnek vélik ezt a könnyű fátyolt.
 De én nem törődöm az ilyes mondákkal,
 Csakhogy násznagy urnak adhassam már által.
 Násznagy atyafinak most már beajánlom,
 Dicséretre méltó, — a mint magam látom —
 Kilencz próbás, tüzről pattant szép menyecske,
 Szépséget, jóságot, bőven talál benne;
 A mint vézsem észre, tánczon áll az esze,
 Többet nem beszélek, mert kacsint a szeme,
 Hanem násznagy urnak tessék megítélni,
 Hogy az igazságtól nem szoktam félni.

Istán báty' alig várta már' a végét, hogy szólhasson ő is, most azonban prózában fogadja, azon kezdi, hogy: — „Hadverés, házasság, királyválasztás Istenen áll, — régi magyarok mondása ez . . .“ aztán előczitálja Ádámot és Évát, meg a Noé bárkáját, onnan egyenesen ugrik a mai szent napra, végzi pedig szokásosan következőleg: „Hanem, hogy a nép kívánalmái is beteljesedjenek, vőfély atyánkfia, lássuk a menyasszonyi tánczot, lássuk, hogy nincsen-é a menyasszonyban valamely titkos hiba, eltudje-é jární, hogy senki valamely hibát meg ne jegyezhesen? Lássuk igazán ez-é, nem cserélték el mással? és ha ő az, nem történt-é valamelyes hibája?“

A cigány ráhuzza, Andornak se kellett kétszer mondani, derékon kapja a szép menyasszonyt megforgatja kétszer, háromszor, hogy magasra porzik a föld nyomukban. Istán báty' azt mondja, hogy ez derék, de próbálja meg Geczi is. Geczi nagy bolond, úgy rugja mint a veszedelem, lábuk sem éri a földet, az ezer ránczu fehér fersing széle pedig a násznagy orrát legyezgeti.

Istán báty' úgy vélekedik, hogy kísértse meg a vőlegény is; Józsi is eljár egy pár fordulást, büszkén, — mintha kincseket tartana kezei között, — az ő kincseit.

Dunky Ferencz felvétele.

Az E. K. E. torozskói kirándulói.

(Háttérben a torozskó-szentgyörgyi várrom.)

ERDELYI
MUZEUM-EGYLET
KÖNYVTÁRA.

„No hát atyámfiak, hogy teljesen tisztába legyen a dolog, hát magam is személyesen meggyőződöm,“ ezzel az öreg kikanyarítja nyakából a szokmányt, derékon fogja a menyasszonyt, gangosan neki megy a táncznak, balkezevel kétszer is sodor a bajuszán, körül néz, mintha keresné hogy van-e annyi hely? — aztán elkiáltja: „Hop!“ — nagy tüzzel rugja az öreg, úgy mozog a válla, dereka, csattant, pattant a kezével, de minél kevesebbet a lábával; a menyasszony pedig mint fürge orsó forog kezei között, — ragyogó szeme körül villan, kaczerán tipeg a nóta után. A végén meg is éljeneztek.

„De hamis menyecske lesz belőle . . .“ szól egy elvirult szépség. nem is tudva hogy ezzel a mellette álló legény szívébe reményt ültet; a menyasszony betege szegény.

Istán báty' most már piros kendőjével törülgetve homlokát, bátran kijelenti, hogy a menyasszony olyan ép, mint a most szedett makk, „ . . . nincsen annak semmi hibája egyéb, minthogy elcsavarta úgy a vőlegény fejét, — örülhet, ha utolsó óráján is megtalálja.“ Itt először esik ki hivatalos komolyságából megcsipvén a menyasszony majd kicsattanó piros arcát, „ . . . ám kösd fel a nyakravalódat Józsi!“ — aztán összeüti bokáját, — „én is voltam legény, — Sári, ha te akkor lettél volna . . .“ azonban Sári jobbnak találja, hogy most van, és úgy oda szorul vőlegényéhez, mintha odább se menne soha.

A mozsárgyúk kissé későn durrantak el, hatot lőtt a kovács egyvégtébe a kőbe furt lyukakból.

Ez jeladás volt arra is, hogy a gazda hordót csapoljon. A cigány ráhuzza, a legények kurjonganak, — tánczra kerekednek, — mérik a bort, de fizetik is a gazdának előre, mert az étel ingyen, de a bor pénzért járja. A menyasszony fáradtan simul vőlegénye karjába egy öreg fa törzse megett, — talán ez is násznagyuk mint Istán báty' — forró arcát vállára hajtja, sötét szeméből olvasztó sugárt vet kedvese boldogan mosolygó ajkaira.

Mikor a tyukhús levest feltálalták, Istán báty' nagy lármát csap, hogy ne sajnálják beljebb kerülni, mert ideje van.

A vacsora hosszan tart, míg a hat tál ételt mind felhordják, már jó este lesz, — az ifjuság nem várja be. Az udvar hátsó felén viruló zöld ágból tágas szín van építve, elöl virággal, zászlóval díszítve; hat cigány húzza, — a táncz megy utána magától, — hol a lassu, hol a frisse — be a sötét éjszakába, ki világos virradásba, — be a szívbe mélyen, — hogy új esküvőre kéljen.

Simon, Istán' és a többi báty'-ok csak a pohár mellett szolgál-
nak, el-el panaszojják sorra, hogy: romlik a világ, de más volt akkor-

akkor, mikor ők is fiatalok voltak, — — — hát persze hogy : mikor voltak.

Kedden ebéd van a vőlegény házánál, szintugy a mátkavacsora vizonzásául, — összejön a násznép is, újra foly a táncz éjfélig. Még szerdán, csütörtökön is eljár a násznép fiatala a tánczra, — alig-alig válnak meg tőle.

Az új pár egy hétig minden reggel és este az esküvői ruhában elmegy a templomba. Látogatásokat nem tesznek ezalatt, lehetőleg nem távoznak a háztól. A boldogságot kicsiny tálba adja a sors, alig kettő, három ha megél belőle.

Aztán elteszik a szép ruhákat viragos kék ládádba, — majd, majd, — a léányuk, a fiuk abban esküszik meg, — — ha jó Isten is úgy akarja.

EGY NAP TOROCZKÓN.

Irta: *Fellegi Ottóné.*

Mikor felkértek, hogy irjak valamit az E. M. K. E. közgyűlése alkalmából rendezett kirándulásokról, megvallom nem kis zavarba jöttem.

Irjak én, aki a levélírás keretén kívül eső írást, csak sátoros ünnepi időtöltéskép gyakorlom, irjak olyan vidékről, amit életemben először látok s akkor is, elragadtatva a természet fensége által, nem látok mindent tisztán.

Már pedig azt régen megmondotta egy uri ember (aki melleleg mondva néha okosokat is szokott mondani), hogy „aki nem tud arabusul, ne beszéljen arabusul“, pedig ez még hálásabb foglalkozás az írásnál ; mert legalább kevesen értik. Másrészt a Kárpát-egyesület tagjai egész kirándulásunk alatt annyi szíveséggel voltak az egész társaság — s így irántunk is, hogy ezt a valóban rendkívül szerénynek mondható kérést sem teljesíteni, valóban gorombaság számba menne.

Az arany közép utat választottam tehát; nem írok utleírást, azt megteszik erre hivatottabb egyének, hanem leírom pld. toroczkoí kirándulásunkat, ugy a mint az él és élni fog lelkemben örökké.

De hol is kezdjem? Legjobb lesz, ha kitünő tárczairónk Rákosi Viktor módszeréhez folyamodom s az „elején kezdem.“

A toroczkoí kirándulás is (mint rendszeren minden kirándulás) azzal kezdődött, hogy elindultunk. Elindultunk igazi turista időben, (fényes, derült, de nem nagyon meleg napon) a tordai városháza elől,

vagy husz, részben négyes fogatokon is. Még pedig pont $\frac{1}{4}$ hétkor, s az a negyedórai késés is a kitüzött elindulás után csak a kocsik miatt volt s dicsérettel legyen említve nem a hölgyek toálett kérdése miatt, megjelentek a hölgyek is pontosan, nem fényesen, de igazi turistásan öltözve, egyszerűen, csinosan. Még felpakoltunk egy csomó tordai pogácsát, (ami különben jeles speciális étel, csak az az egy hibája van, hogy olyan kemény, hogy még itthon a kicsi fiám is csak fentartással mert belé harapni, amidőn t. i. megkérdezte „mamácskám, ezst én medehetem, nem törít ej a fodam“), s elindultunk. Elöl ment lászlófalvi *Velits* Ödön, Torda város polgármestere, kedves nevével, aki az ő angyali szelid kedélyével a tordai vendéglátó napok alatt valóban jobb keze volt férjének a szíves vendégszeretet tanusításában.

Mentünk, mendegéltünk *Alsó- és Felső-Szt.-Mihályfalván* és *Várfalván* keresztül a gyönyörű Aranyos völgybe s meg sem állottunk a *Berkes* patakáig. Itt turista villásreggeli (a kirándulást rendező dr. *Wolff* Gyula osztálytitkár kedves családja meglepetése) és a társaság bemutatása következett. De miután itt nem az erélyes, hanem a kedélyes polgármester volt jelen, a bemutatás is s ebben a kolozsváriak voltak a nagymesterek, nem hivatalosan, hanem inkább gyakorlatilag ment végbe. Olyanformán, hogy a nevek után nem az lett elmondva, hogy dr., egyetemi tanár, titkár, pénztáros stb., hanem az, hogy ez még parthie, a másiknak azonban már van felesége, vagy a 3-ik duplán számít, mert felesége nincs, de háza van. Épp így, ha egy csinos asszonyka bemutatása keltett érdeklődést, nem késtek el a jó akaratu figyelmeztetéssel, hogy „itt ám a férje is.“

A bemutatás után fényképezés következett a vizesés mellett. S milyen nagyszerű fényképezés, nem kellett figyelni, hogy a fotografus szertartásos arczczal rendelkezik, hogy „Nagysád ne tessék olyan komoly lenni.“ „Tessék egy kissé mosolyogni.“ „Tessék kellemet gondolni“ (ugyis mindenki azt gondolt.) Sem hogy „Most nem látszik eléggé a karék.“ „Most meg az uszály nem fekszik eléggé festőien.“ Egy pillanat alatt elhelyezkedett az egész társaság, kinek hogy tetszett ülve, állva, vagy sziklán kapaszkodva. Az igaz, hogy itt nem is a ruha uszályának kellett megadni a festői keretet, megadta azt pazarul, az édes Mindenható, a Gondviselés keze, a természet e nagyszerű panorámája alakjában.

Most következnek egy festői leírása ennek a gyönyörű helynek, ha ezt általában leírni is lehetne, a hol egyik pillanatban szakadékos sziklagerinczek, meredek sziklafalak, a másikban már erdők, vagy az erdőkből magasan kiemelkedő csodálatos sziklaképződmények kötik le

figyelmünket, emelik lelkünket az örök szép s örök igaz természet által Isténhez.

De csakhamar búcsut kellett mondanunk e kedves helynek is, ami csak azért nem esett nehezünkre, mert a még hátra levő egy órai ut alatt is csak ilyen szép, csak ily változatos és regényes vidéken haladtunk keresztül. Itt a legélelmesebb turisták leszállottak a kocsi-ról s vadrózsa, nefelejs és ezer féle mezei virágból bokrétát kötöttek s természetesen a hölgyeknek kedveskedtek vele.

Igy vigan haladva tovább s elmenve még a gyönyörűen képződött sziklacsoport: a *Leányka*-kő és a szédítően magas sziklacsucs, az *Örvénykő* és a *Székelykő* szikla-óriás mellett, *Borrévre* értünk, ahol diadalkapu és Toroczkó város küldöttsége, üdvözetek, szónoklatok és kölcsönös bemutatások vártak reánk. Innen most már, elől a toroczkóiak által hozott nemzeti színű lobogóval s egyesülve a toroczkói küldöttséggel, fellobogózott házak, éljenző és virágokat dobáló nép sorfala között vonultunk a toroczkói főtérre. Itt is zöld galyakkal, zászlókkal diszitették a vendéglőt és a tért s társaságunkat üdvözlő beszéddel fogadták. Toroczkón még koszorut is dobtak kocsinkba. Éppen jól jött, volt legalább amivel a mi kedves utitársnőnket, a kitünő írónőt, *Harmath* Lujzát, ünnepélyesen megkoszorúzzuk, mert erre a lélekemelő feladatra tulajdonosaik is készséggel engedték át, bár előzőleg nem kis büszkeséggel emlegették hogy „hja! tudták a toroczkóiak hova dobják a koszorut, hol ülnek a legszebb fiatal emberek.“ De *Harmath* Lujza részére szívesen lemondtak a dicsőségről.

A toroczkói üdvözetek és viszonyüdvözetek elhangzása után a Thorotzkay-család szívélyes meghívására Toroczkó-Szt.-Györgyre hajtottunk, hol a szíves házigazda-család turisták által lukullusi lakomának is tekinthető villás reggelivel vendégtelt meg bennünket.

A kastély parkjának megtekintése után *Dunky* Ferencz E. K. E. fényképész ismét két felvételt csinált a társaságról. Ezekhez is a világ valamennyi spanyol falánál szebb háttért nyújtott a történelmi nevezetességű, regényes toroczkó-szentgyörgyi várrom. Ugy, hogy ezt a fényképezést is, nekünk nem, csak legfeljebb a Thorotzkay-park virágágyainak és pelargonia csoportjainak lesz oka megbánni.

Vissza térve a kastélyba, mig az urak a családi oklevéltárt tekintették meg s a mellette fogyasztott borra hangoztatták, hogy „ilyen jót régen ittak“, addig a kedves háziasszony minékünk a gyönyörű szőtteseket és varrottasokat mutogatta meg s mi is elmondhattuk, „hogy ilyen szépeket régen nem láttunk.“

Ugy hogy dél elmúlt, mikor csak vissza indultunk Toroczkóra a központi szállóba ebédre.

Ebéd alatt a vidám hangulat csak emelkedett s ebben része volt a sok szép hazafias szónoklatnak (de ezt már az urak írják le, az ők szakmájukba vág,) és a toroczkói zeneegylet játékának és nem kevésbé annak is, hogy megjelent két gyönyörű szép toroczkói leány, hogy az ottani népviseletet bemutassák s végig sétáltak a termen. Ugy hogy mikor ebéd után a polgármester (de ezt ne tessék ám hangosan olvasni, ne hogy megtudja, hogy elárultam, de hát ő maga mondotta), husz évi pihenő után a tánczot megkezdte, lelkes éljenzés fogadta, a miből kijutott a főtitkárnak, a ki toroczkói leánynyal tánczolt, és Deák Lajos kir. tanfelügyelőnek is, a ki szintén bevallott nyolcz évet mint határidőt, a mióta nem tánczolt.

Hát még mekkora lett a lelkesedés, mikor *Harmath* Irma és *Velits* Lujza felöltöztek toroczkói ruhába, s társaságunk örömmel konstatalta, hogy még a szép toroczkói lányok közül kiválasztott legszöbbecknél is szöbbeck voltak. Bizony eldalolhatták *dr. Szádeczky* Lajos és *Merza* Gyula, a kik meg toroczkói legényeknek öltöztek fel:

BCU Cluj / «Megérdemli az a lány,
Kiért izzad a subám.»

A délután folyamán még *Bornemisza* Gyula alsó-detrehemi nagybirtokos hívta meg a társaságnak azt a részét, a melyik a Jára völgyén volt Kolozsvárra menendő. De ez szépen elmaradt, mert még a társaságot lefényképezték, elől a toroczkóiaknak öitözött utitársnőinkkel és utitársainkkal s a háttért a *Székelykő* pyramisa alkotta és a nép, vegyesen magyarak és oláhok, de azért ez egyszer ne tessék sötét háttért gondolni, hiszen ez nem volt politikai funkció. Szóval öreg este lett s a társaságnak esze ágában sem volt felkerekedni, míg csak el nem hangzott a turista vezényszó, az „Indulj!“, a mire a társaság egy kis kedvderítő eső kíséretében vissza tért Tordára, s innen egy része még az éjjel vonaton Kolozsvárra.

A kiránduláson részt vettek: *Bornemisza* Gyuláné, *Endes* Kálmánné, *Fellegi* Ottóné (Budapest), *Fülöp* Ida, *Gál* Miklósné, *Harmath* Lujza (Moston), *Harmath* Irma, *Nagy* Miklósné, *Scharl* Erzsi (Budapest), *Timbus* Jánosné, *Tutsek* Ella, *Velits* Ödönné, *Velits* Lujza, *Wolff* Gyuláné, *Wolff* Ella, stb. Továbbá: *Asztalos* Gábor, *Asztalos* János, *Bornemisza* Gyula, *Czupor* Mihály, *Csongvai* Béla, *Deák* Lajos, *Dunky* Ferencz, *Endes* Kálmán, *Ercsényi* Béla, *Faller* Ferencz, *Fellegi* Ottó, *Gaal* László, *Gál* Miklós, *Hermann*

Antal dr., *Ilyés* Gyula, *Kelemen* Ferencz, *Kende* Péter (Ungvár), *Kóna* István *Merza* Gyula, *Módi* Mihály, *Nagy* Balázs, *Nagy* Miklós, *Radnóti* Dezső, *Simon* József, *Simon* Miklós, *Sz. Szakács* Péter, *Szádeczky* Lajos dr., *Szecsődy* Kálmán, *Torotzkay* Lajos és *Toroczkay* Sándor, *Pálffy* János, *Vajna* Ödön, *Velits* Ödön, *Wolff* Gyula dr., *Zsákó* János stb.

De ki volt a társaság humoristája? Kérdhetné valami szőrszálhasogató idegen. Egyszerű a felelet: mindenki. Már a hangulat olyan volt, hogy még a legelcsépeltbb adomát is legalább háromszor meghallgattuk s újdonság számba vettük volna. Még a jeles turista *Hermann* Antal dr. is eltúrte, hogy mint a budapesti osztály képviselőjét, kolozsvári kollégái azzal bosszantsák, hogy „ti ha magasra akarjátok vezetni a turistákat, felvezéttitek a budai Mátyás toronyba.“ Ő meg csak ha hölgyek is hallották, akkor vágott vissza komolyan s olyan szellemesen, hogy az egész társaságban csak ő maga maradt komoly, s ő is azt hiszem csak a hatás kedvéért.

De még inkább hirdetné a szőrszálhasogató idegen, milyen volt a kirándulás történelmi és turistasági szempontból? Erre is egyszerű a felelet. Történelmi vezetőnk *Szádeczky* Lajos dr., az E. K. E. alelnöke, a kitűnő történet-tudós volt, a ki itt nem csak minden népnek, de úgy szólván minden kőnek ismeri a történelmi jelentőségét.

Ugy, kulturális és történelmi, mint turistai, vagy kedélyességi szempontból, ez a kirándulás valóban büszkeségét képezheti úgy a vendéglátogatóknak és vendégeknek, mint az E. K. E. tagjainak, a kik most is (mint minden alkalommal) fényesen bebizonyították, hogy nem *kárpitosak*, (ezt dr. *Szádeczky* mondta, tessék őt felelősségre vonni,) hanem valóban *Kárpátosok*.

És ha még hozzá teszem, hogy többé nem csak rossz vicznek tekinthető az, hogy a vendég (mert idegen itt nincs), bátran felveheti a kárpáti kirándulások sorába kincses Kolozsvár városát is; mert az E. K. E. tagjai, egyesülve az E. M. K. E. tagjaival, a társaságnak azt a részét, a melyik Kolozsvárra ment, itt is annyi szives udvariassággal kalauzolták (mint *Szeredai* Leó mondta egy kitűnő tárcazájában) a „Fellegvár“-tól egészen addig, a hol Kolozsvárt a legjobb flekkent lehet kapni, s ezért nekik újból is köszönetet mondok. Nem marad más hátra, minthogy kijelentsem, hogy úgy ők, mint vendéglátogatóink és kedves útítársnőim és útítársaim, ha még azt is megbocsátják, hogy hat napi, ha nem is fásasztó, de legalább fáradságos turistáskodás után, még ezt a levelet is a nyakukba zudítottam, valóban elérték a sziveség non plus ultráját s megérdemlik, hogy őket távol hazánkból is,

Elkem egész melegével üdvözöljem s kívánjam, hogy a jó Isten őket sokáig éltesse.

De nem bucsúdom, hanem a viszontlátásra

EGYESÜLETI ÉLET.

A KÖZPONTBÓL.

1. Választmányi gyűlés.

— 1894. június 13-án. —

Az E. K. E. központi választmánya fontos gyűlést tartott június 13-án d. u. 4 óra. kor az egyesület titkári hivatalában *Feilitzsch* Arthur báró társelnök elnöklete alatt. Jelen voltak: *Sándor* József, *Szűdeczky* Lajos dr. alelnökök, *Radnóti* Dezső főtitkár, *Merza* Gyula főpénztáros, *Kolbenheyer* Bertalan jegyző, *Nedoroszték* János ellenőr, továbbá *Gámán* József dr., *Gergely* Albert dr., *Márki* Sándor dr., *Mannsberg* Sándor br., *Darnai* István, *Szász* János, *Veress* Endre, *Vikol* Simon stb.

A gyűlés elején az elnök szomorúan emlékezik meg *Felméri* Lajos dr. választmányi tag haláláról, ki az egyesületnek kezdettől fogva a legbuzgóbb és legmunkásabb tagja volt. Indítványozza, fejezze ki a választmány részvétét és ezt a gyászoló családdal részvétiratban tudassa. A választmány hozzá járult az elnök indítványához.

Felolvastatik a múlt gyűlés jegyzőkönyve, mely minden megjegyzés nélkül hitelesítettik.

Utána *Radnóti* Dezső főtitkár tesz jelentést a lefolyt hó mozgalmairól. — Különösen örömmel jelenti be, hogy Székesfehérvár és Kassa 50—50 frtot, Békésvármegye 25 frtot, Hódmezővásárhely és Nagy-Kőrös 10—10 frtot szavaztak meg az egyesületnek. Jelenti, hogy a biharmegyei Kárpát-Egyesülettel való kapcsolat ügyében *Velits* Ödön kiszállott Nagy-Váradra és ott érintkezett az illetékes tényezőkkel. Eljárásáról szóbeli jelentést tett. Az elnökség újból is hosszabb átiratban kereste meg a testvér egyesületet, hangsúlyozván a kapcsolat fontosságát. A taggyűjtés lankadatlanul folyik; újabban ismét 100 új tag jelentkezett. Örvendetes tudásul szolgál,

Merza Gyula főpénztáros szerint a május havi tiszta bevétel 1440 frt 10¹/_v kr volt, melyből több adósság törlesztetett.

Radnóti Dezső indítványozza, hogy *Eötvös* Loránd báró új vallás- és köznevelési minisztert a választmány ezen új állásában üdvözölje. *Eötvös* Loránd báró, mint a Magyar Turista-Egyesület elnöke, mindig érdeklődött az E. K. E. iránt és az érintkezések alkalmával szívességet és nagy rokonszenvet tanúsított irántunk. A választmány örömmel hozzájárul az indítványhoz és kimondja, hogy feliratban üdvözölni fogja az új minisztert.

Előterjesztetik Háromszékvármegye főispánjának, *Potsa* Józsefnek átirata a Szt. Anna-tói menedékház ügyében, melyre vonatkozólag a választmány felkéri a főispán urat, hogy ez ügyben Csikvármegyével a tárgyalásokat folytassa és annak eredményét

nyéről az egyesületet értesitse. Egyben Tunsád fürdő igazgatósága újból megkérésendő, hogy a menedékház költségeihez hozzájárulni sziveskedjék.

Olvasztatik *Papp* György választmányi tag javaslata a szebeni helynevek tárgyában, melyet a szerkesztő előzőleg az *Erdély*-ben is kiadott. A választmány hivatkozva korábbi elvi határozataira, mely szerint az egyesület a helyneveket a bécsi cs. és kir. földrajzi intézettel, valamint a honvédelmi és betűgyminiszter urakkal egyetértőleg nem megmagyarosítani akarja, hanem hadászati, közigazgatási stb. szempontból történelmi és népelnevezés szerinti alapokon tudományosan megállapítani és a hol szükség kiegészíteni törekszik, a miként erre vonatkozó, szigorúan szakszerű elveit az *Erdély* ugyanazon számában is közzé tette: kimondja, hogy a javaslatot nem fogadhatja el, hanem általánosságban ismét felkéri az egyesület tagjait, mikép ide vonatkozó javaslataikat jövőre az előadott tudományos elvek alapján az illető vidék megyei osztálya útján es véleményével juttassa az egyesülethez, mely az így beérkező javaslatokat kritikai roslálás végett átteszi a *Márki* Sándor dr. egyetemünkön a történelem tanára elnöklete alatt álló bizottsághoz és csak ennek javaslatai után nyílt választmányi gyűlésben való tárgyalással hozhatnák határozatok.

A főtitkár bejelenti, hogy a lapok közlései szerint *Filtsch* József orsz. képviselő azzal lépett ki az egyesületből, hogy az egyesület eddigi működése eltér programjától. Erre *Feilitzsch* Arthur báró a következő kijelentést teszi:

Filtsch József orsz. képviselő kilépésének indokolása olyan, a melyet ezen helyről még abban az esetben sem hagyhatnák szó nélkül, ha az egész levél téves közlésen alapulna, nem pedig azért, mert a *Kronstädter Zeitung* egy az E. K. E. ellen irányított alaptalan és mérges cikkében egyenesen felhívja *Filtsch* képviselő urat, hogy egyesületünkől, mint olyanból, melyet szász ember nem támogathat, mert az szégyen és gyalázat lenne; lépjen ki. Konstatálnom kell azt, hogy azok, a kik azt hittek és hiszik, hogy az E. K. E. a' programjába felvett és hazánk különböző ajku honpolgárainak társadalmi úton való egyesítésére irányított nemes célját hazafiságának feláldozásával fogja teljesíteni, azok — mondom — igenis tévedtek és felreértettek egyesületünk kitűzött ez irányú célját. És konstatálnom kell e helyről, hogy egyesületünk célja mindig az volt és marad, hogy hazánk különböző anyanyelvű honpolgárai között a társadalmi érintkezés útján elérendő kölcsönös megértés és tisztelet kivívásával hazánk alkotmányának és törvényeinek keretén belül, mint igazi honpolgárok, minden sovínisztikus eszme és törekvés kizárásával az egyetértést elősegítsük, helyreállítsuk és testvéri jobbot nyújtva egymásnak, együttesen munkálkodjunk közös érdekeink, hazánk felvirágoztatásán.

Az éljenzésekkel fogadott beszéd után a választmány, minthogy a kilépésről hivatalosan jelentést még nem vett, de ilyen vádat, mely nyilvánosan is publikáltatott — erkölcsi testület lévén — válasz nélkül nem hagyhat: megbizsa az elnökséget, hogy a dolog mibenlétéről szerezzen tudomást, és annak idején tegyen jelentést.

A főtitkár bete jeszti a Magyar Turista Egyesület tanítói osztályának erdélyrészi kirándulására vonatkozó programját, bejelentvén, hogy ez ügyben érintkezett a tanítótestületekkel, és részt vett a kolozs megyei tanítótestületnek e tárgyban összehívott gyűlésén. Ugyancsak e tárgyban kérés ment a kereskedelmi miniszterhez kedvezményes jegyek engedélyezése végett, valamint megkerestettek a Hajdu- és Bihar-

vármegyei tanító testületek a kiránduláshoz való csatlakozás végett. A választmány a programmot, valamint a tett intézkedéseket helyben hagyja.

A főtitkár jelentést tesz a tordai hasadékhöz épített menedékház felavatásáról és a torozkói kirándulásról, mely a legszebben sikerült. A választmány a rendezés körül kifejtett buzgóságért köszönetet szavaz *Velits* Ödön polgármesternek, úgy is mint szives házigazdának, továbbá *Wolff* Gyula dr. osztálytitkárnak és *Asztalos* Gábor főszolgabírónak. A menedékház létesítéséért *Damokos* Andor dr. főszolgabírónak és *Modi* Mihály jegyzőnek.

Hankó Vilmos dr. javaslata a milleniumi kiállításban való részvételügyében elfogadtatik. E szerint kiállítja az egyesület az erdélyrészi ásványvizek gyűjteményeit nagy piramis alakú összeállításban; 20 erdélyrészi fürdő látóképét egyforma keretben; és bemutatja az erdélyrészi természeti szépségeket két stereoszkopban. Egyúttal kísérletet tesz a *Székelyföld természeti viszonyainak leírása* cz. munka kiadhatására, melyben a székelyföld geológiája, florája, faunája, ásvány- és gázforrásai, bányászata, légköri viszonyai, természeti nevezetességei lesznek monográfia-szerűleg leírva.

Olvastatik a Magyar Földrajzi Társaság átirata, melyben értesíti az egyesületet, hogy az általa szervezendő földrajzi kongresszus tárgyaiból a turistaságra vonatkozó részt átengedi a turista kongresszus részére. Szolgál tudásul.

A Hunyad-vármegyei történelmi és régészeti társulat jun. 17-én tartandó közgyűlésén a köpviseletre a hunyadvármegyei osztály elnöksége kéri fel.

A VIDÉKRŐL.

Koiozsvármegyei osztály választmányi ülése. *)

— 1894. márcz. 16. —

Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület kolozsvármegyei osztálya márczius 16-án d. u. 5 órakor választmányi ülést tartott. Elnökölt *Szádeczky* Lajos dr. osztályelnök. Jelen voltak *Mannsbey* Sándor br. o. alelnök, *Pál* István, *Lázár* Aurél dr., *Fekete* Gyula, *Fekete* N. Béla, *Csiszár* Gyula, *Tanács* József, *Kardos* Kálmán választmányi tagok, a központ részéről *Merza* Gyula főpénztáros. Előadott és jegyzett: *Gámn* József dr. o. titkár.

Elnök az ülést megnyitván, meleg szavakban üdvözli a közgyűlés óta először összehívott választmányt és különösen az ujonnan megválasztott és szép számmal megjelent választmányi tagokat, kéri őket, hogy az egyesület és osztály érdekét szívükön hordva, igyekezzenek céljainkat vállalva elősegíteni.

Titkár felolvassa a febr. hó 23-án tartott választmányi gyűlés jegyzőkönyvét, a mely tudomásul vétetvén, hitelesítést nyer.

Elnök jelentést tesz, hogy a márczius hó I-én rendezett II. Kárpát-Estély váarakozáson felül jól sikerült, az idény leglátogatottabb estélyei közé számíthatni, a nagyszámu és előkelő társaság, mely e szép ünnepünket felkereste, úgy a hangverseny, mint a tánczestély alatt a legnagyobb érdeklődést és kedélyességet nyilvánította, a midőn ezt a legnagyobb örömmel konstatalhatni, egyúttal hálás elismerésünknek kell kifejezést adnunk amaz ügybuzgó közreműködőkkel szemben, a kik a hangversenyben és felolvasásban résztvéve, irányunkban a legnagyobb szívességet tanusították, a közönségnek pedig kiváló élvezetet szereztek; nem kisebb köszönet illeti a helybeli

*) Közlése tárgyhalmaz miatt késett.

sajtót, a mely előzékenységével támogatott, midőn közleményeinket oly önzetlenül hozta nyilvánosságra és czikkeivel felköltötte a közönség érdeklődését; végül hálásan emlékezik meg az elnök az estély rendező bizottságáról, a mely a teendőkből lelkesen részt vett, és *Feilitzsch* Arthur br. központi társelnök úrról, a ki a terem feltünő szép díszítéséhez szükséges fenyőgallyak beszerzése körül osztályunk iránt ez alkalommal is előzékenységet tanusított. A választmány ez előterjesztést örömmel veszi tudomásul s megbizva az elnökséget, hogy az estély ily szép sikerének előmozdításáért a közreműködő hölgyeknek és uraknak, névszerint: *Mikes* Rosalie grófnő ő méltóságának, *Baróthi* Jenőné úrhölgy ő nagyságának, *Benedek* Elek, *ifj. Farkas* János, *Balázs* Elemér dr., *Höncz* Kálmán dr., *Gámán* József dr., *ifj. Kállay* András, *id. Farkas* János, *Szerecsi* Ede, *Füvényi* Gábor, *Scheitz* Vilmos és *Kacsóh* Pongrácz uraknak a választmány leghálásabb köszönetét jegyzőkönyvi kivonat alakjában hozza szíves tudomásukra. Nemkülönbén jegyzőkönyvileg köszönetét nyilvánítja *Feilitzsch* Arthur br. központi társelnök urnak, az *Ellenzék*, *Kolozsvár* és *Erdélyi Híradó* szerkesztősegeinek, valamint méltányosnak találja, hogy elismerését fejezze ki a rendező bizottság elnökségének, midőn fáradságot és utánjárást nem kimélve, sikerdús és emlékeztetés estély rendezésével tették népszerűvé és kedvelté az egyesület és osztály nevét, mozgalmait.

Pénztáros akadályozva levén a megjelenésben, helyette a titkár terjeszti elő a Kárpát-Estély zárószámadását a következő főcsoportok szerint összegezett tételekben:

Bevételek voltak: a) eladott jegyekből 491 frt; b) felülfizetésekben 353 frt 50 kr. Összesen 844 frt 50 kr.

Kiadások voltak: a) terem használat és díszítés 147 frt 95 kr; b) terem tisztítás és székek 13 frt; c) a szegény alapra a rendőrséghez 27 frt; d) világítás 45 frt 60 kr; e) hangverseny költségei 63 frt 95 kr; f) nyomda és posta költség 94 frt 05 kr; g) szolgálatszámvetés 23 frt; h) zene 60 frt. Összesen: 474 frt 55 kr; és így 369 frt 95 kr tiszta haszonnal záródott le a számadás, a mely összeg a munkában levő Kalauz könyvek szerkesztésére és mielőbbi kiadására lesz fordítva. A választmány a kedvező pénztári eredmény felett örömet fejezi ki.

Titkár bejelenti, hogy a megelőző választmányi gyűlés és közgyűlés határozati értelmében:

a) a *Szent János-kút* rendbehozatala érdekében az engedély iránt kérés ment a róm. kath. status Igazgató tanácsához.

b) az osztályok évi közös értekezletének rendezése végett megkerestük a központi választmányt;

c) az osztály választmány szükségszerű és számhoz nem kötött kiegészíthetőségét ügyrendünk nem engedvén meg, ennek megfelelő módon leendő módosítása végett a központhoz javaslatunkat megtettük;

d) a közgyűlés által megválasztott új választmányi tagjainkat erről értesítettük, felkérvén őket, hogy az osztály ügyeinek intézésében vegyenek tevékeny részt. — A titkári jelentés tudomásul lőn véve.

Központ 145—1894. sz. a. értesít, hogy a kereskedelmi miniszter úr ő nagyméltósága 96,062—1893. sz. rendeletével egyesületünknek ez évre a portomentességet engedélyezte, egyúttal felhív, hogy e kedvezményt ez évben az egyesületi czélok előmozdítása s különösen a taggyűjtés érdekében minél jobban vegyük igénybe. Ez örvendetes körülményről a választmány elismerőleg vesz tudomást, s felkérni határozza az összes választmányi és ügybuzgóbb tagokat, hogy a hozzájuk juttatandó taggyűjtő ívek birtokában fejtsenek ki minél eredményesebb mozgalmat.

Titkár előterjeszti a központ 108—1894. sz. körlevelét, a melyben az összes hazai testvéregyesületeket felhívta az ezredéves országos kiállítás alkalmával Budapesten rendezendő *nemzetközi turista kongresszus* tartására, illetőleg egy ilyen előmunkálatainak megkezdésére, e kongresszusra meghívandók lennének az összes külföldi turista egyesületek. — A választmány örömmel üdvözlöi az eszmét s a legnagyobb készséggel vállalkozik mindama teendőkre, a melyek a központ útján az osztályra hárulnak.

Titkár bejelenti, hogy új egyesületi, illetőleg osztálytagokú jelentkeztek: *Éjszak* Károly m. kir. államvasúti főfelügyelő, *Hindy* Árpád a Kolozsvár szerkesztője, *Széky* Miklós gyógyszerész és *Mihály* László városi orvos urak, e jelentést kiegészíti *Dunky* Ferencz, a ki új tagú ajánlja *Stampa* Keresztély hivatalnok urat, — a kiket a választmány örömmel fogad az osztálytagok sorába s neveiket a központi titkári irodába bejelenti.

A tárgysorozat ki lévén merítve, elnök az ülést bezárja.

Brassóvármegyei osztály választmányi gyűlése.

— 1894. június 7. —

Osztályunk június hó 7-ik napján választmányi ülést tartott, melyen jelen voltak: *Orbán* Ferencz elnök, *Fellner* Lajos és *Verzár* Lukács alelnökök, *Römer* Gyula a S. K. V. elnöke, *Alesius* Oszkár a S. K. V. alelnöke, *Molnár* István, *Lukács* József, *Förder* Sándor, *Zakariás* János dr., *Lázár* Gerő, *Verzár* Móricz, *Harmath* Lajos, *Ágoston* Lajos, *Krbek* Arnold, *Hoffmann* Miksa, *Orlovsky* Gyula, *Molnár* Endre, *Szabó* Nándor, *Koródi* Mihály, *Veress* György, *Józsa* Lajos stb.

Elnök a nagy számmal megjelent tagok üdvözlése után a tanácskozás első pöntjéül felolvassa *Filtsch* József orszgy. képviselő levelét, melyben tudtul adja, hogy bár örömmel lépett be annak idején az E. K. E. tagjai közé, mely a testvéri egyetértés ápolását is feladatává tette, most azonban, mivel annak működése a feladatot inkább meghusítja, kéri, hogy az E. K. E. tagja gyanánt ne tekintessék.

Elnök lelkes szavakkal ecseteli az E. K. E. működését és a célt, melyet maga elé tűzött s a megsértett igazságérzet megkapó hangján kel ki a levél ama állítása ellen, hogy az egyesület a nemzetiségek közt a békés egyetértést meghusítja és azt a javaslatot terjeszti elé, hogy mondja ki a választmány, miszerint *Filtsch* József kilépését az E. K. E. brassóvármegyei osztályának sorából tudomásul veszi, és ezt a központtal tudatja, abból célból, hogy a maga részéről is hirlapilag czáfolja meg a kilépett tag által felhozott vádat.

Harmath Lajos erre a javaslatra megjegyzi, hogy miután a kilépett tag kilépését magánlevélben tudatta, szükségtelennek tartja a hozott határozatot nyilvánosságra hozni.

Molnár István utalva arra, hogy már régebben hangoztat a *Kronstädter Zeitung* az egyesület ellen alaptalan vádakát, de melyeket mind eddig az osztály meghazudtolni nem akart, mert annyira magukon viselték a nevetségesség bélyegét, most ezen alkalmat felhasználva, midőn állítólag politikai sulylyal bíró egyén ajkairól hangzik fel ismét az egyesület ellen vád és mellé nemcsak az osztályt, hanem az egész egyesületet érinti, a mely képes a beavatatlan egyént tévútra vezetni, szükségesnek tartja, hogy mig egyrésről az osztály a vádat, mint alaptalant, visszautasítja, másrésről a központot is értesíteni, hogy a maga részéről is tiltakozzék a felhozott vádaskodás ellen.

Krbek Arnold, *Lázár* Gerő, *Verzár* Lukács és többek hozzászólása után *Józsa* Lajos azt az indítványt teszi, hogy a központ értesítésének mellőzésével az ügy elintézéséről a helyi szász Kárpát-egyesület értesíttessék jkönyvi kivonat alapján.

Majd *Römer* Gyula szólalt fel, felhozva némelykörülményt, mely miatt az egyesület működését egyesek ellenszenvvel kísérik. Ugyanis hangoztatva lett a nemzetiségek beolvasztása stb., de a maga részéről nem tapasztalt semmi olyant, mi alapul szolgálhatott volna *Filtsch* József levelére, ki valószínűleg félrevezettetett.

Alesius Oszkár hozzájárul *Harmath* Lajos és *Józsa* Lajos indítványaihoz, kiemeli, hogy ő nem tapasztalt az egyesület működésében olyant, mi a levélben felhozott vádat indokolná, s hogy a S. K. V. brassói osztálya a lapokban is felhozott vádaknak hitelt nem adott és nem ad, mutatja az is, hogy ő és *Römer* Gyula az egyesület működésében tényleg részt vesznek. Ki kell jelenteni, hogy a *Filtsch* képviselő által hangoztatott vád teljesen alaptalan és miután a testvéregyesületek közt a barátságos viszony s egyetértés kölcsönösen ápoltatik, a S. K. V. helyi osztályát a jelenügy lefolyásáról már azért is kell értesíteni, nehogy annak a kebelében oly nézet kapjon lábra, mintha az E. K. E.-ben a *Filtsch* által felhozott irány érvényesülne.

Orbán Ferencz megköszönve a testvéregyesület jelenlevő tagjainak meleg érdeklődését és ismét egy szép lelkes beszédét mond az E. K. E., mint az E. M. K. E. leányának védelmére, visszautasítva a nemzetiségek beolvasztására irányuló törekvés vádját. Felszólal még *Zakariás* János dr. s azután a választmány következő egyhangu határozatát enuncziálja az elnök: az E. K. E. brassóvármegyei osztályának választmánya *Filtsch* József országgyűlési képviselőnek az E. K. E. tagjai sorából való kilépési nyilatkozatát tudomásul veszi, illetőleg azt a központnak kötelességszerűleg bejelenteti; az osztály választmánya azonban a maga részéről a kilépési nyilatkozat indokolását, mint teljesen alaptalant, visszautasítja és sajnálatát fejezi ki a felett, hogy ezen téves információ alapján tett nyilatkozat az egyesületnek hazarészünk különféle ajku honpolgárai közötti testvéries egyetértés ápolására irányított őszinte törekvését s eddigi működését nemcsak gyanúsítja, hanem a kilépő tag kijelentésének állásából folyó sulyánál fogva azt eshetőleg bénítja is. Végül hangsúlyozza a választmány, hogy a testvéries egyetértés előmozdítását ezentul is szem előtt fogja tartani és további félreértések kikerülése végett a S. K. V. brassói osztályát jkönyvi kivonat által értesíti.

Olvastatik a központ átirata, melyszerint a királykői menedékházra kért 300 frt megszavaztatott. A választmány köszönetet szavaz a 300 frt segélyért. *Alesius* Oszkár, mint a kiküldött bizottság elnöke ezzel kapcsolatban jelenti, hogy Brassó város tanácsa a kért építési anyag átengedéséhez elvileg hozzájárult s csak a helyi tüzetes megjelölését kívánja s így a menedékház építése legközelebb a megvalósulás stadiumába lép. A helyszini szemle június hó 17-én tartatik meg.

Végül a választmány utasítja az elnököt s a titkárt, hogy a brassó-bertalant és zernesti vonalon életbe lépett reggeli menetrend megváltoztatása, esetleg új vonai beállítása által kedvezőbb menetrend kieszközlése végett tegye meg a szükséges lépéseket s kérje fel közbenjárásra a brassói kereskedelmi és iparkamarát.

Ezzel elnök az ülést az egyesület éltetésével bezárja.

A TESTVÉREGYESÜLETEK KÖRÉBŐL.

A szász Kárpátgyesület brassói osztályának közgyűlése.

— 1894. június 26. —

A *Sieb. Karpathen Verein* brassói osztályának közgyűlése a lövőházban rendkívüli látogatottságnak örvendett, a mennyiben 58 egyleti tag volt jelen. E nagy részvétel annak a körülménynek volt tulajdonítható, hogy tárgysorozaton volt a S. K. V. brassói osztályának az E. K. E. brassói osztályához való viszonya, mert bizonyára tudják t. olvasóink, hogy a «Kr. Ztg.» határozottan követelte, hogy Römer Gyula tanár és Alesius Oszkár városi tanácsos, előbbi mint a brassói osztály elnöke, utóbbi mint alelnöke, mondjanak le feltétlenül az E. K. E. brassói osztályában elfoglalt választmányi tagságukról. A tárgysorozat érintett pontja, mint előre látható volt, nagy vitát provokált.

A «Kr. Ztg.» vezetője, a magyar eredetű *Korodi* és *Copony* Traugott, a zernesti papirgyár tulajdonosa: *Copony* Mártonnak az állami szállitmányoktól nem irtózó unak a fia, vehemensen kikeltek az E. K. E. ellen, felhozván a régi frázisokat. *Copony* t. i. csak minisztrált *Korodinak*. — Felhozták, hogy az E. K. E. célja a magyarosítás, hogy közel rokonságban van az E. M. K. E.-vel.

Hivatkoztak az *Erdély* című turistalapra és fenntartották, hogy *Römer* Gyula és *Alesius* Oszkár uraknak — ha jó szászok akarnak még lenni — feltétlenül ki kell lépniök az E. K. E.-ből, a mint tette ezt *Fillsch* országgyűlési képviselő is. Erre azután elővették *Römer* és *Alesius* az ők álláspontjaikat, támogatva a kitünőt és szellemes tanár *Gliezel* Albert és mások által és viharos tetszésnyilvánítások között kimutatták, hogy a «Kr. Ztg.» téves információk után indult és hogy *Fillsch* József orsz. képviselő ur *Boyer* városi főjegyző és Kárpát-egyesületi tag előtt nyíltan beismerte hogy félrevezették, sőt sajnálja az E. K. E.-ből történt kilépését.

Korodi ur *Römer* tanár felhívására kijelenté, hogy ő adatait az *Erdély*-ből olvasta és hogy bizonyosan tudja, miszerint az E. K. E. több; hegy magyarosítása tárgyában folyamodott a bécsi cs. és kir. katonai geographiai intézethez.

Erre *Römer* tanár bemutatta az *Erdély* ama számát, melyre a «Kr. Ztg.» hivatkozott és melyben egy szó sincs arról, a mit *Korodi* állított, de bemutatta a bécsi cs. és kir. geographia intézet legújabb sürgönyét is, melyben tudatja, hogy hozzá nem érkezett sem miféle ilyen beadvány. Erre *Korodi* a közgyűlés derültsége közben kénytelen volt beismerni, hogy ő adatait a nagyszabeni «Tageblatt»-ból ollózta.

Mind *Römer*, mind *Alesius* urak beigazolták a közgyűlésnek, hogy a «Kr. Ztg.» tévton jár, hogy az E. K. E. nem magyarosít, hogy az ügy érdeke megkívánja, miszerint a S. K. V. és az E. K. E. egymást segítve és támogatva közös és együttes erővel működjek, hogy ők kitünőt szászok lehetnek és lesznek, ha választmányi tagjai maradnak is az E. K. E.-nek és hogy a közgyűlés böles ítéletének vetik alá eljárásukat. Felolvastatván az E. K. E. brassói osztályának amay átíratra, melyvel az utóbbi közgyűlésen a *Fillsch* kilépésére vonatkozó jegyzőkönyvi határozat közöltetett, a közgyűlés tulnyomó többséggel (*Korodiék* 4 szavazatot hoztak össze), tehát majdnem egyhangulag kimondá, hogy helyeslik *Römer* és *Alesius* eljárását, nekik bizalmat szavaznak és a közgyűlés ezen határozatát, viszonzásul a *Fillsch* ügyben vett átíratra, közölni fogják az E. K. E. brassói osztályával.

KIRÁNDULÁSOK.

A torda-hasadéki menedékház felavatása.

— 1894. jun. 4. —

Az E. M. K. E. közgyűlése után a Kárpát-Egyesület a rossz idő daczára megtartotta hirdetett kirándulásainak egy részét.

A délelőtt folyamán Torda város nevezetességeit tekintette meg a társaság. *Velits* Ödön polgármester szíves kalauzolásával, kielőzékenységgel valóban lekötelezte a vendégeket.

Különösen szép látvány volt a tordai sóbánya, melynek minden aknája ez alkalomra kivilágítva volt. A vendégek, kik közt szép számmal voltak nők is, bányászruhába öltözve, csoportonként mentek be a bányába. Különösen meglepő volt a Gizella- és Rudolf-tárna, mely impozáns, nagyságával egészen lebilincselte a közönséget. Egy órai barangolás után ismét napvilágra jutott a társaság.

Innen a tordai sósfürdőkhöz mentünk. Nem hiába büszke Torda város kis fürdőjére, mert valóban megérdemli, hogy minél többen látogassák. Elegáns berendezés, kitűnő fürdő-szobák, nagy városias ellátás, kényelem: ezek a fürdő jó tulajdonságai és a mi fő bámulatosan olcsó itt minden.

Délután az ujonnan épített Tordahasadéki menedékház felavatása véteget programmba. Kocsikon ment a társaság a hasadékházhoz, melynek nyílása előtt fekszik a menedékház. Építési stílya: régi vár omladék alak, melynek megvan egyik bástyája, honnan a legszebb kilátás nyílik a környező vidékre. A menedékház látszólag fedél nélküli és az égnek emelkedő falak lőrészekkel ellátva. Még a falba helyezett ágyu golyó is hirdeti, hogy őskori lovagvár előtt állunk.

A társaságban, mely *Bethlen* Bálint gróf E. K. E. elnök vezetésével indult utnak és melynek a torda-aranyosvármegyei osztály nevében *Velits* Ödön polgármester osztály alelnök és *Wolff* Gyula dr. osztálytitkár voltak kalauz-házigazdái, képviselve volt a központ az elnökön kívül még *Radnóti* Dezső főtitkárral és *Merza* Gyula főpénztárossal, valamint *Sz. Szakáts* Péter választmányi taggal; a székesfővárosi osztály *Hermann* Antal dr. alelnökkel, a kolozsvármegyei osztály *Szárteczky* Lajos dr. elnökkel, a maros-tordavármegyei osztály *Deák* Lajos kir. tanfelügyelővel, ott voltak még *Fellegi* Ottó és neje Budapestről, *Scharl* Erzsébet tanítónő Budapestről, *Kende* Péter alispán Ungvárról, *Faller* Ferenc tanács-jegyző Budapestről. — A vármegye részéről megjelent *Damokos* Andor főszolgabíró, ki a menedékház építése körül a legtevékenyebben működött, ott volt továbbá ebben segítő keze *Módi* Mihály szindi körjegyző, és valamint Torda városából és vidékéről mintegy 40-en.

A társaság előbb a hasadékházat tekintette meg és csak a visszaérkezés után kezdődött meg az avató ünnep.

Gróf *Bethlen* Bálint elnök üdvözölvén az egybegyűlt társaságot, jelzi, hogy mily fontos hivatása van a menedékháznak. Ismerteti azután, hogy miként épült fel, különösen kiemelve *Damokos* Andor főszolgabíró érdemeit, kinek buzgósága nélkül az egyesület sokat nem tehetett volna; köszönettel elősorolja azokat, kik anyagi áldozattal is hozzájárultak a menedékház költségeihez és végül felavatja a menedékházat, átadván azt megőrzés végett *Damokos* Andor főszolgabírónak és a közhasználatnak.

Zugó éljen hangzott fel az elnök szavaira. A menedékház bástyáján a nemzeti zászlót meghajtották és üdvövések hirdették a Kárpát-Egyesület ünnepét.

Ezután *Damokos* Andor lépett elő, átvevén a menedékházat és igérvén, hogy megőrizni fogja azt.

Wolff Gyula dr. a torda-aranyosvármegyei osztály nevében beszélt, azután következett *Szádeczky* Lajos dr. a kolozsvármegyei, *Herrmann* Antal dr. a székesfővárosi, *Deák* Lajos a maros-tordavármegyei osztály nevében. Mindnyájan üdvözlőlvén a Kárpát-Egyesület ezen új alkotása alkalmából.

Turista vacsorára teritettek azután, itt is a legvidámabb hangulatban folytak a pohárköszöntők, különösen *Velits* Ödön polgármesterre, *Damokos* Andorra, a főváros képviselőjére *Faller* Ferenczre, ismételten az E. K. E. központjára, gr. *Bethlen* Bálint elnökre, a torda-aranyosvármegyei osztály titkárára *Wolff* Gyula dr.-ra, a hölgyekre, a vendégekre stb.

Este volt már mikor a társaság visszatért Tordára.

A toroczkói kirándulás.

— 1894. jun. 5. —

Az E. K. E. második napi kirándulása is fényesen sikerült. A kirándulók az előző naphoz képest kétszeres számban gyűltek össze. Különösen díszessé tette a társaságot a sok szép hölgy.

Tordáról 6 óra után történt az indulás husz kocsin. A kirándulást a házigazda torda-aranyosvármegyei osztály nevében *Velits* Ödön polgármester alelnök és *Wolff* Gyula dr. titkár, a központ nevében *Szádeczky* Lajos dr. alelnök és *Radnóti* Dezső főtitkár vezették.

A társaság első megállása a Berkes patakánál volt, hol a vizesésnél villásreggelivel lepte meg a *Wolff*-család a vendégeget. Azután a vizesés körül elhelyezkedett a társaság és *Dunky* Ferencz E. K. E. fényképész egy gyönyörű csoportozatot vett le.

A borrévi fogadónál diszkapu várta a vendégeket, és *Toroczkó* város részéről egy nagyobb küldöttség, melynek nevében *Gál* Miklós unit. lelkész üdvözölt. Kiemelte beszédében, hogy *Toroczkó* város mindig lelkes örömmel fogadja azokat, kik a népet tanulmányozni és így annak jólétét előmozdítani akarják. — *Szádeczky* Lajos dr. központi alelnök válaszában hangsúlyozta, hogy *Toroczkót* a magyarság őrszemének tartja. Lendületes szavakban érintette azután *Toroczkó* fényes multját és kijelentette, hogy csak a kölcsönös érintkezés alapján történhetik a kultura terjesztése. Üdvözlö a toroczkóiakat, mint a kik felismerték az Emke és E. K. E. hazafias törekvéseit.

Az eljenzésekkel fogadott beszéd után a küldöttség tagjait mutatták be. Kocsira ülve ismét, egy óra mulva *Toroczkón* valánk, hol a népiskola előtt az iskolás gyermekek sora éljenzett, a házak zászlókkal voltak felékesítve és a piacon zöld galnyakkal diszitették a gyülekező helyet és a központi vendéglőt, hová az egész társaság szállott.

A gyülekező hely előtt *Pálffy* János igazgató fogadta szép beszéddel a Kárpát-Egyesület kirándulóját. Biztosította a vendégeket, hogy *Toroczkó* a legnagyobb örömmel látja a Kárpát-Egyesület törekvéseit, mely a természeti szépségek ismeretéséből áll, de örömmel látja azt a hazafias célt is, a népeket egymással kibékíteni. E beszédre *Deák* Lajos kir. tanfelügyelő válaszolt, kiemelvén *Toroczkó* hazafiságát, mely addig ragyogjon a haza javára — ugymond — míg a Székelykő áll.

Az üdvözetek elhangzása után újból kocsira ültünk és *Toroczkó-Szentgyörgyre* mentünk. Itt szíves meghívásra a *Thorotzkay* család vendégei voltunk. Gazdag villás-

reggelivel lepett meg a szíves házigazda, mely után a várromot tekintette meg a társaság. A villásreggeli alkalmából *Szádeczky* Lajos dr. alelnök köszöntötte fel a családot. Érdekes volt a régi családi oklevelek megtekintése is, melyeket *Thorotzkay* Sándor mutatott meg a venvégeknek.

A kastély parkjában *Dunky* Ferencz két gyönyörű felvételt csinált, háttérben a regényes toroczkó-szentgyörgyi várrommal.

Dél volt már mikor Toroczkóra visszaértünk, hol a központi szállóban ebéd várta a kirándulókat.

Az ebéd folyama alatt a toroczkói zeneegylet játszott igen ügyesen. Az első pohárköszöntőt *Asztalos* Gábor főszolgabíró mondta Ő felségére, ez után *Gál* Miklós a Kárpát-Egyesületre, *Szádeczky* Lajos dr. megköszönve ezt, a toroczkóiakat éltette, *Velüs* Üdön polgármester szintén a hü és becsületes toroczkóiakra üritett, *Dedk* Lajos a főváros képviselőjére *Faller* Ferenczre stb.

Közben két toroczkói leány, a gyönyörű népviseletet mutatták be. *Tamás* Anna és *Borbély* Anna volt a két szép leány, kiket karon fogva vezetett az egyesület főtíkára a termen végig, és azután cigány muzsika mellett megkezdte velük a tánczot, melyre az egész társaság tánczra kerekedett és folyt pártatlan jó kedvvel egész estig. A társaság két szép leánya és férfia felöltözött toroczkói ruhába, így járták a csárdást és úgy álltak *Dunky* Ferencz fényképező masinája elé.

Sötétedett már, mikor *Harmath* Lujza a kiváló írónő bucsuképen poharat emelt a derék toroczkóiakra, és megköszönte a szíves vendégszeretetet. És ezzel bevégződött szépen, emlékezetesen a toroczkói kirándulás is.

Szilágyvármegyei osztály első kirándulása.

— 1894. május 20. —

Az E. K. E. szilágyvármegyei osztályának tagjai május hó 20-dikán tartották ismerkedő összejövetelüket a Nádastónál. A társaság d. u. 4 órakor felmászott a Meszes ormára, honnan az Észak-hegy csucsáig egy kis kirándulást rendezett az u. n. Messzelátóig s onnan szétnézve a vidéken, elhatározta, hogy mihelyt az osztály anyagi ereje bírja, egy menedékházat és E. K. E.-messzelátót állít fel. A szép czélu osztály megérdemli a közönség pártolását, annál is inkább, mert minden osztály népes s nemcsak férfi, hanem nő tagokkal is dicsekedhetik.

NÉPRAJZ.

Az erdélyrészi szászok babonái.

Wlislöcki Henrik dr. tollából érdekes dolgokat közöl az egyik fővárosi lap az erdélyi szászok babonáiról. Közöljük belőle a következőket:

Szent-György napja az erdélyi szászoknál a gazdasági életben bir különösebb jelentőséggel. Szent-György nap előtt erdélyi szász néphit szerint nem szabad a csürben vagy szérüben aludni, mert ott Szent-Mihály naptól Szent-György napjáig a boszorkányok szoktak éjjelenként járni. Szent-György nap éjjelén aztán megtartják tavaszi első gyűlésöket. Rendesen valami magasabb hegyen gyűlnek össze, a hová seprün, vasvillán, hordón stb. szoktak lovagolni. A ki őket akarja, az menjen e nap

éjszakáján valamelyik hegy tetejére és üljön ott egy fekete macska bőrére. A múlt évtizedben volt Szász-Szebesen egy ember, ki ezt megtette, de a macska-bőrre nem ült oly módon, hogy azt egészen elfedje. A levegőn át nyargaló boszorkányok észrevették és magukkal vitték. Több polgár látta a szerencsétlent, a mint a levegőn át repült segítségért kiabálva s az az ember sohasem került meg többé. Sok erdélyi szász helyen azt hiszik, hogy a ki e napon hajnaltól a naplementeig egy kék ruhárongyot hord magánál azt azon évben nem bánthatják a boszorkányok, mert a kék színt nem szeretik, mivel Szent-György lovag ilyen színű ruhát viselt. Angliában, a hol Szent György az ország védőszentje is, sok helyt e napon e ezélfra szintén szél-tiben viselik a kék színt. Nehány erdélyi szász helyen e napon kékre festett fonallal kezdik varni azon himzéseket, melyekkel a férfiak ingeit diszítik, mert azt hiszik hogy e napon kezdett himzéssel diszített ingben marhavá-árkor nem lehet az embert megcsalni. Szt-György éjszakája erdélyi szász néphit szerint különösen a boszorkányok éjjele, s ha a gazda nem gondoskodik e napon óvóeszközökről elveszik a boszorkányok nemcsak marhája hasznát, hanem család tagjait is megrontják testben, lélekben. E veszedelem elhárítása céljából e nap estején tuskét hánynak az ól tetejére, a ház ablakaiba pedig nyirfaágot tűznek. Brassó vidékén szokás, hogy e nap estején a gazdasszony megfogja a ház macskáját és éles kését háromszor végighuzza annak torkán, hogy a netalán macskába bujt boszorkány megijedjen és eltávozzék. Ágyneműt vagy ruhadarabot e napon nem szabad szellőztetni vagy a szabadban hagyni, mert az illető ember, ki ezt az ágyneműt vagy ruhadarabot használja, megőrül vagy egyéb gyógyíthatlan betegségbe esik.

BCU Cluj / IRODALOM. Cluj University Library Cluj

Tordai Emke emlékkönyv. Mult füzetünkben megemlékeztünk *Borbély* Györgynek erről a szép munkájáról. Most kezünkben van a 15 ivre terjedő vaskos kötet, mely érdemes, hogy olvasóinknak figyelmébe ajánljuk. A művet 36 szép kép illusztrálja és nehánya olyan, mely hivatva van erdélyrészünk természeti szépségei iránt a közfigyelmet felkelteni. Egyesületi céljaink szempontjából csak azokat a cikkelyeket emeljük ki, melyek turistasági és néprajzi szempontból érdekelnek minket. Ilyen *Nemes* Ödönnek cikke a toroczkoívidéki népről. Lendülettel, élénk tollal van leírva ez az érdekes nép. Tárgyánál fogva igen érdekes a *Turistaság és tudomány* című névtelen cikkely, mely alighanem a mi tudós *Wolff* Gyula dr. osztálytitkárunktól származik. Mutatóul mai füzetünkben reprodukáljuk a szép fejtegetést. Néprajzi cikk *Borbély* Sándor közlése az *Aranyosszékiek tánczáról*, *Zarándi* K. Károlyné cikke a *Husvétli szokások a havason* czimmel, a *Nagy* Albert közleménye a *havasi oláh nép babonáiról és a gainai leányvásárról*. Azonban nekünk a legértékesebb a szerkesztő cikke, mely Tordáról és vidékéről egész kész kalauz, élénk tollal, kiváló érzékkel megírva. A munka ára 1 frt. Kapható a szerkesztőnél Tordán.

Uj budapesti utmutató jelent meg ifj. Nagel Ottó czég kiadásában. Ez az utmutató a székes-fővárosi m. kir. állami rendőrség megbizásából és annak számára készülvén, pontos, gyors és kimerítő felvilágosítást nyújt a székesfőváros utczáiban, terein, állami és magánintézeteiben stb. Meg vagyunk győződve, hogy ez a czélszerű beosztású kézikönyv sok hasznos szolgálatot fog tenni. A csinosan bekötött könyv ára 1 korona. Felemlítjük, mint olyan kiadványt, mely szorosán véve a turistasági irodalomhoz tartozik. Ily utmutató kiadása különben az erdélyi részben is tervben van véve és legközelebb már meg is jelenik a *Kolozsvári Kalauz*.

KÜLÖNFÉLÉK.

A turista miniszter. *Eötvös* Loránd báróról, az uj kultuszminiszterről országszerte tudva van, hogy kiváló paedagogus és törhetlen liberális; azt azonban, hogy fáradhatatlan és szenvedélyes turista is, csak kevesen tudták idáig. Mikor a juniusi napsugarak hevesebben kezdik átfűteni a főváros aszfaltját, *Eötvös* Loránd báró sietve menekül Tirol bércei közé. Kedvencz tartózkodó helye Pusterthal, a hol rendes nyári vendége a „Hotel Monte-Cristallo“-nak. Életmódja, a melyet itt folytat, nagyon jellemző reá, az emberre nézve. A professzor báró — mint említők — rendkívül szenvedélyes turista, a nélkül azonban, hogy a turista erények mellett, a turista hiba — a nagyokat mondás is meg volna benne. Sokszor megesik, hogy a hajnali három óra már a sziklák között találja. Nincs meredek ut, vagy keskeny ösvény, mely visszariasztaná. Megmássza a legmagasabb csucsot, megjárja a legfárasztóbb utat is. Hegyszakadékok és feneketlen mélységek fölött szédülés nélkül halad át a keskeny sziklapárkányokon. Délre rendesen visszatér. Észrevétlenül a mellékbejáraton siet fel lakásába, a hol ruhát vált és mikor a Table d'hote-nál megjelenik, úgy viseli magát, mint a ki aznap még el se hagyta szobáját. Szótlanul, tettetett bámulattal hallgatja a kirándulók élményeinek elbeszélését, olykor megkoczkáztat egy-egy naiv kérdést s magában csendesen elmulat rajta, a mint egyik-másik fiatal turista alaposan és hosszasan magyarázgatni kezd a szerinte laikus, otthonülő professzornak. Rendkívül szereti a gyermekeket. Számtalanszor lehet látni, a mint a mezőn rendezi játékaikat, és maga is pompásan elmulat velük. Sárkányt ereszt, lapdázik, sőt lovazik is a kaczagó apróságokkal, a kik mikor megpillantják, már hangos ujjongással üdvözlök a kedélyes játszótársat. Testi erejéről is

sokat beszélnek. Nem valami rubusztus alak ugyan, de izmai, mintha aczélból volnának. Sohasam fárad el, sohasem merül ki. Ha kellemetlen az időjárás, egész nap szobájában marad és dolgozik. Mathematikát és fizikát tanulmányoz, ez a mulatsága. Este azután órák számra elhallgatja a szép tiroli nótákat csendben, szóltanul, ki tudja, talán a távoli délibábos rónákra repül el képzelete, a hol ilyenkor arató legények és leányok nótája cseng édes bus melódiában, legszebb nyelvén kerek e világnak — magyarul. Mint a *Magyar Turista Egyesület* elnöke élénk részt vett minden olyan mozgalomban, mely a magyar turistaság fejlesztésére irányult. E tekintetben érdeklődése annyira ment, hogy Akadémiai gyűléseket is ott hagyott, csakhogy a turista egyesület gyűléseit vezethesse. A magyar turistaság sokat remél tőle.

Feliratos oszlopok és emléktáblák Alsó-Fehérvármegyében.

Az alsófehérvármegyei történelmi, régészeti és természettudományi egyesület jun. 10-én Nagy-Enyeden közgyűlést tartván, *Török* Bertalan indítványára elhatározta, hogy a milleniumra a megye történelmi nevezetességű pontjait — mint pl. az imrei, miriszlói stb. csatahelyeket — a megyei és városi hatóságok s a társadalmi egyesületek támogatásával *feliratos oszlopokkal és emléktáblákkal* jelöli meg. — A határozat egyesületünk szempontjából is igen fontos és csak örvendeni tudunk, hogy ez a derék tudományos testület e tekintetben is elől jár. Részünkről készséggel fogjuk a testvér-egyesület eme törekvését támogatni, hiszen az E. K. E.-nek is alapszabályszerű célja a történelmi helyek megjelölése.

Zernest-töröcsvári h. é. vasút. A napokban *Puskáriu* János nyug. kuriai bíró elnöklete alatt bizottság alakult Brassóban a *zernest-töröcsvári* helyiérdekű vasút kiépítésére vonatkozó előmunkálatok keresztülvitelére. A bizottságnak szándéka, hogy ezen vasútvonal a 12 kilométer távolságban levő határig is létesüljön, 'mi által Kis-Oláhország cenztruma, *Kimpelung* és *Pitest* városokkal és alább *Krajovával* csatlakozásba hozatnak s új kiviteli piacok nyílnának meg. Csak az az egy a bökkenő, hogy a nemzetközi megállapodás kizárja ezt a vasuti összeköttetést, sőt még a legfontosabb s igazi *európai* vonalat képező ojtói összeköttetés is csak a *jövő század zenéje*.

A zalatnai vasút. A kereskedelmi miniszter a már régóta tervbe vett Gyulafehérvár-Zalatna között közlekedő helyi érdekű vasút kiépítésére vonatkozólag az engedélyt megadta. Kötelezván a vállalkozókat arra, hogy azt *két év alatt* a forgalomnak átadják. Ez a keskeny vágányu vasút vonal Gyulafehérvár központi állomásától kiindulva, a

Hegyalját és Erdély aranyvidékét fogja felelelni — jóllehet jelenleg csak Zalatna lesz végpontja — de reméljük azt, hogy később Abrudbánya, valamint a régi Zarándmegye is e vasútvonallal lesz behálózva. Főérdeke az, hogy összpontosítsa a kereskedelmet s ez annak oka, miként oly vidéket kapcsol össze, mely eddig a forgalmi vonalok rossz-szasága, az útnak részben járhatlansága miatt úgyszólván a központi kereskedelemtől teljesen meg volt fosztva. A vonal felmérése már megkezdődött, a kisajátítások a napokban fognak keresztül vitetni, — s ennek megtörténtével a munkálat azonnal megkezdődik, és oly erővel lesz az keresztül vite, hogy a vállalkozók kötelezettségüknek a legpontosabban felelhetnek meg. A menet és szállítási díjakra vonatkozólag, legmagasabb díjtétel személy és kilométerenként a magasabb osztályba 5, az alsóbb osztályba pedig 3 krban lett megállapítva, tehát a személy szállítási díj Zalatnáig nem több mint 1 frt 80, vagy az alsóbb osztályba 1 frt 08 lehet. — A mennyiben engedélyesek három kocsis osztályt rendeznek be, a közbeeső osztályban a személyszállítási díjba kilométerenként 4 krt számíthatnak. Az úti podgyász és gyorsárúnál kilométerenként minden 10 kgr. után 0.40 krnyi legmagasabb díjtétel szedhető. Az áruk szállításánál alkalmazható legmagasabb árszabási tétel klmként és 100 kgr. az I. darabáruosztályban 0.90 kr, a II-ik mérsékeit darabáruosztályban 0.60 kr, és terjedelmes áruk után 1.20 kr. A kőszén, vaskő, só, tüzi és épületfa, trágya, kőmész és téglák teljes kocsis rakományokban kilométerenként és 100 kilógrammonként legfeljebb 0.50 kr díjtétel mellett szállítandó. Ugyanazon 100 kgr. és klm.-kénti díjtétel szolgál maximalis viteldíj gyanánt a kocsirakományokban feladásra kerülő élő állatok szállításánál is. A kocsirakományokban feladásra kerülő egyéb árukra, valamint a szabványosul alapján szállítandó élő állatokra nézve a mérsékelt darabáru osztály fennebbi tétele szolgál legmagasabb díjtételeként. Az áruk osztályozása s a többi szállítási és díjszabási, illetve díjszámítási határozatok, valamint a kezelési és mellékkellékek tekintetében, ugyancsak a külön vonatok szállítására és viteldíjaira nézve a m. kir. államvasúttal vonalain fennálló határozományok és szabályok alkalmazandók.

A csiki vasutak ügye. Fővárosi lapokból tudjuk, hogy *Lukács Béla* kereskedelmi miniszter a székely vasutak finanszírozási műveletét befejezte annyiban, hogy a magyar hitelbank, az első hazai takarékpénztár és a magyar pénzváltó és leszámítoló bank részvénytársaságokkal a szerződést tényleg megkötötte. Az eddigi megállapodások szerint a szászrégen-gyergyószentmiklós-csikszereda-sepsiszentgyörgy-székelyudvarhely-marosnyir-gyimesi vonalak kiépítése közel 25 millió

forintba kerülne. Minthogy a kereskedelmi miniszter e kérdést a viczinális vasutakról szóló törvény korlátai közt lebonyolítani nem tudja, erre nézve a törvényhozás külön felhatalmazása szükséges. Csikmegye annak idején 700,000 frtot ajánlott volt meg, de ezen összegben egy olyan 17000 frtos tétel is szerepel, melynek alapja nem lévén, igen nehezen realizálható. A csikvármegyei vasuti bizottság e tárgyban tanácskozást tartott a vármegyei házában s beható eszmecsere után arra a megállapodásra jutott, hogy az alispáni indítvány értelmében feltárja a helyzetet a kormány előtt s kérni fogja, hogy a hiányzó összeg fedezésére nyújtson módot a vármegyének. Felmerült még az a kérdés, hogy hol lesz a gyergyószentmiklós-sepsiszentgyörgy és a gyimesi vonalak csatlakozási pontja, melyre nézve általános óhajként kifejezte a bizottság, hogy igen kívánatos volna, hogy az ne Csik-Szent-Domokosan, hanem Szeredában legyen. Azonban, mivel ez irányban határozott adat még nincs, a bizottság e felett nem is határozott.

A mérsékelt áru menetjegyek. Többször félreértés támadt a közönség és a vasuti közegek között, hogy mérsékelt áru jegyre szóló igazolvánnyal váltott jeggyel az utazás félbeszakítható-e és hányszor? A m. á. vasutak igazgatósága most tudatja ugy a közönséggel, mint a vasuti közegekkel, hogy mérsékelt áru jeggyel ugy menethet, mint jövetnél az utazás az igazolvány érvényességének tartamán belül egyszer félbeszakítható, de az igazolványt az illető állomás főnökével láttamoztatni kell.

*** A trieszti általános biztosító-társaság** (Assicurazioni Generali) folyó évi május hó 10-én tartott 62-ik közgyűlésén terjesztettek be az 1893. évi mérlegek.

A zárszámadási jelentésből látjuk, hogy a társaság életbiztosítási díjtartaléka 1893. évi december hó 31-én 39,757,609 frt 91 kr-ra emelkedett, míg kár- és nyereség részesülési tartalékok czimén 1,060,020 frt 07 kr vezettetett új számlára elő. 1893. december hó 31-én érvényben volt életbiztosítási tőke összegek 162,807,927 frt 73 kr-ra emelkedtek; az életbiztosítási ágban az év folyamán bevett díjak 6,715,576 frt 28 krt tettek.

A tűz és szállítmány-biztosítási ágakban a díj- és illeték bevétel 10,388,780 frt 65 kr volt, miből 2,729,196 frt 46 kr mint díjtartalék és 996,191 frt 01 kr mint kártartalék lett minden tehertől menten a jövő évre átvitelezve. Az 1893. december hó 3-én érvényben volt biztosításokért a jövő években esedékessé váló díjkötelezvények összege 29,399,787 forint 33 kr-ra emelkedett.

Károkkért az 1893-ik évben 9,302,328 frt 93 krt fizettek ki. Ehhez hozzáadva az előbbi években teljesített kárfizetéseket, a társaság alapítása óta károk fejében 262,401,706 frt 51 krnyi igen is tekintélyes összeget fizetett ki. Ebből a kártérítési összegből hazánkra 49,265,865 frt 80 kr esik, melyet a társaság 154,321 káresetben fizetett.

Az értékpapírok árfolyam ingadozása fedezetére alakított tartalék 1893. december 31-én 1,190,544 frt 33 krt tett ki, daczára annak,

hogy a sorsolás alá eső és a névértékükön beváltható értékpapírok csakis névértékükön vétettek fel a mérlegbe, míg a nyereség tartalék alapszabályszerű mérvében, a részvénytőke fele összevágásban, vagyis 2,625,000 forintban, az ingatlan tartalék 1,289,480 forint 92 krnyi összegben, s végre a kétes követelések tartaléka 80,000 forinttal fentartatott.

A társaság biztosíték alapjai az ideai átalakulások folytán 49.162.470 forint 81 kr-ról 54.990,000 forint 34 kr-ra emelkedtek és következőképen vannak elhelyezve:

1. Ingatlanok és jelzálog követelések . . .	8.747,260	frt	73	kr.
2. Étetbiztosítási kötvényekre adott kölcsönök	3.909,510	"	96	"
3. Állampapírokra adott kölcsönök	36,170	"	92	"
4. Értékpapírok	34.450,046	"	52	"
5. Tárczaváltók	528,064	"	60	"
6. Folyó számlák (Adósok, a hitelezők, követeléseinek levonásával)	1.214,317	"	82	"
7. Készpénz az intézeteknél és banknál	2.429,629	"	79	"
8. A részvényeseknél biztosított adólevelei	3.675,000	"	—	"

O. é. 54.990,003 forint 34 kr.

Ezekből több mint 15 millió magyar értékekre esik.

Az elért 812,185 forint 13 krnyi tiszta nyereseményből a társaság osztalékkul részvényenkint 120 forintot aranyban, vagyis 300 frankot fizet.

BCO City / Central University Library City

AZ ÁSVÁNY-VIZEK KIRÁLYA

A BORSZÉKI SAVANYUVIZ.

Van szerencsénk a n. é. közönség tudomására juttatni, hogy **Kolozsvár és vidéke** részére a «Bo. széki vizek» kizárólagos főraktárát

HIRSCHFELD SÁNDOR
fűszer- és csemege-kereskedőnek adtuk át.

A „BORSZÉKI VIZ” valódi minőségben a fő- és Kossuth-forrásokból állandóan van főraktárunkban liter és fél literes palackokban, kitűnően dugaszolva, zinn-kupakkal és czimkével ellátva.

Kolozsvár n. é. közönségének kedvezményt nyújtva, az árakat a legjutányosabban állapítottuk meg.

A Borszéki borvizek árai szabadon:

1 liter Borszéki víz, cserével 10 kr., üveggel 16 kr. — 10 üveg vételnél egy kral olcsóbban.
Félliter Borszéki víz, cserével 7 kr., üveggel 11 kr. — 10 üveg vételnél fél kral olcsóbban.

Kérjük a n. é. közönség nagybecsű bizalmát és pártfogását — kiváló tisztelettel

LÁZÁR és VERZÁR, a borszéki forrásvizek bérlői.

Borszék

(Csikvármegye, Erdély.)

Elsőrangú gyógyfürdő 900 méter (2750 láb) magasságban, beláthatlan ősfenyveseknek alsóbb szervezetektől mentes régiójában.

Borszék gyógytényezői: havasalji klímája, tiszta, ózondus levegője, páratlanul gazdagbőségű, kitűnő gyógyerejű vasas és más vegyi összetételű borviz-ivókutai, számtalan szénsavas hideg lobogó fürdői, vasas lápfürdők, szénsavas melegített kádfürdők, fenyőlevél fürdők, jól berendezte hidegvizgyógyintézet, masszázs és villamosítás.

Borszék a hazai és külföldi orvosi tekintélyek által ajánlva van:

mindennemű vérszegénységnél, sápadtkórnál, gyomor és bélbántalmak' emésztési zavaroknál; a vese és hólyag idült bántalmainál; tüdővésztesztalkatuaknál föllépő száraz köhécseles, vérköpés, tüdőcsucsuhurut, idült hörögő és gégehurut ellen; idegbajoknál, női betegségeknél; tulhízás, scrofula, rheuma, köszvény ellen, izzadmányok felszivódására és ugyis, mint hatalmas edző, erősítő.

Borszék kitűnő üdítőhely. Egyetlen fürdő sem dicsekedhetik közel és távolban annyi kellemes kiránduló helylyel, mint Borszék.

Borszéken a fürdőidény kezdete június 15-én s vége szeptember 15-én.

Utazás Borszékra. A borszéki fürdővendégek szállítását gyorskocsi-vállalat eszközli, melynek kényelmes fogatai az ujabban kötött szerződés értelmében a szászrégeni vasuti állomástól Borszékig, és Borszékéről vissza Szász-Régenig egy nap alatt váltott lovakkal, meghalás nélkül szállítják a vendégeket. E gyorskocsik július 1-től aug. 31-ig (főidény) még vendég hiányában is naponta közlekednek.

A június 15—30 és szept. 1—15 (elő és utó-idény) szintén a gyorskocsi vállalat van a vendégek szállítására kötelezve. A gyorskocsikra (egyes ülés vagy egész kocsi) előjegyzést tehetni vállalkozóknál. Levél és sürgöny cím: **Miklós Görög Szász-Régen.** Viteldíjak szabályozvák.

A világhírű borszéki borviz modern töltőgépek által fölfogva, dugaszoltatva, őseréje teljében hozatik forgalomba. A borvizre vonatkozó megrendelések **LÁZAR** és **VERZAR** céghez **BRASSÓ**, intézendők, mint kizárólagos elárusítóinkhoz, mely cég a rendelményeket a borszéki és helyi raktárakból készséggel, jutányos áron kiszolgáltatja.

Magánosok kisebb megrendeléseit az alattirt igazgatóság is teljesíti. Minden megkeresésre prospektussal, kimerítő értesítéssel szolgál az igazgatóság, vagy Dr. Szilvássy János fürdőorvos. Posta és távirtda helyben. — Borszék, 1894. május hó.

A fürdő és üzlet igazgatósága.

'The Gresham'

életbiztosító-társaság Londonban.

Magyarországi fiók:

BUDAPEST, FERENCZ-JÓZSEF-TER 5. 6. SZ.
a társaság házában.

Ausztriai fiók:

BÉCS, GISELLASSTRASSE 1. SZÁM ALATT.
a társaság házában.

A társaság vagyona 1892. június 30-án frk — — — 125.305.151.—
Évi bevétel biztosítások és kamatból 1892. ézi jun. 30-án frk 22.840.056.—
Kifizetések biztosítási és járadéki szerződések s visszavásárlások stb. után a társaság fennállása óta (1848) frk. — 271.905.620.—
A legutóbbi tizenkét havi üzleti idő alatt a társaságnál frk 125.732.050.—
értékig nyújtattak be ajánlatok, miáltal a társaság fennállása óta benyújtott ajánlatok összértéke frk — — 1.853.916.605.—
értékre megy. — Prospectusokat és minden közelebbi felvilágosításokat Erdély minden nagyobb városában az ügynök urak

ÉS A VEZÉRÜGYNÖKSÉG KOLOZSVÁRT AD.

Van szerencsém a t. közönség tudomására hozni, hogy 12 év óta fennálló s az erdélyi részekben elsőrangúnak elismert

MAGYAR POLGÁR KÖNYVNYOMDÁMAT

az utóbbi időben gazdagon felszereltem mint ama kellékekkel melyek nélkül a rohamosan haladó külföldi és a fővárosi grafikai művészettel lépést tartani szinte lehetetlen. Ez és a jó szakerők alkalmazása által abban a helyzetben vagyok, hogy az üzletemből kikerült munkákat eszt. tisztaság és gondos kivitel tekintetében nyugodtan merem a fővárosi elsőrangú nyomdák által kiállított munkák mellé odaállítani.

Különösen alkalmas könyvnyomdám irodalmi művek, folyóiratok, hetilapok, iskolai értesítők, részvényjegyek, díszes oklevelek, üdvözlő iratok, számlák, báli meghívók, tánczrendek, körlevelek, üzleti kártyák, gazdasági, mag., fűszer- és más árjegyzékek, névjegyek, szóval mindama nyomtatványok elkészítésére, melyeknek az izléses kiállítás belbecsét is emelni van hivatva, de épen oly gonddal és jutányos árban készítik mindennemű hivatalos nyomtatványokat köz- és magánhivatalok részére s ezeknél a nélkülözhetlen gyors előállítás tartom főként szem előtt. Egyes nyomtatványokat, mint pl. a tagosító mérnökök által használt hirdökévek, földkönyvek, Combinatoriumok, katazsteri bírtoklévek és földkönyvek, továbbá Gyakorlati szabályzat a magyar tűzoltó testületek részére készletben is tartok.

Midőn még, mint nyomdám keresettségét tanusítót felemliténem, hogy jelenben is egy politikai napilap, egy hetilap, több tudományos szaklap és időszaki folyóiratok nyomtatásával vagyok megbízva, azon reményben ajánlom adandó alkalomra a t. erdélyrészi közönség szives pártfogásába könyvnyomdám, hogy állandó törekvésemet: a magyar nyomdászatot arra a niveauura emelni, melyen az a külföld előhaladottabb nemzetéinél áll, becses megrendeléseit által előmozdítani kegyeskedik.

Tisztelettel

AJTAI K. ALBERT, nyomdatulajdonos.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

FELMÉRI LAJOS DR.